

Mesec „Svobodnega sonca“
Fr. S. Finžgar — 70 letnik
... ga kaže pred njegovim planinskim pri-
gozračjem „Murko“ pod Stolom

Trije slovenski možje počaščeni

Politični naslednik dr. Antona Korošca, dr. Franc Kulovec kot minister v svoji pisarni

Mojster Jakopič, član akademije (levo spodaj) ter mojster Finžgar, pisatelj in član akademije ob izročitvi visokih odlikovanj za sedemdesetletnico. Poleg Finžgarja sedi (na levi) pesnik in član akademije Oton Zupančič.

Te vrste je pisal...

Fuzgay

Sebov plačnik mami
 Zli spite davno mrtvo spanje mirno
 Pribežte čujte, mesto to, ki vnutri
 Na grobn vašem jo prisegamo.
 Globoko vsakemu zmed nas v rce
 Tredno k slovesu damo piroke -
 Zapišite naslepro svetib braj!

Bodite nam prijatelji v življenji,
 Bodite v vrstom vyzorniki v bovenji!
 Če ^{kladi} ~~kladi~~ razbor sovražna globa
 Sejala bi med nas, pa dignite
 Trobojni prapor v bližini vi pred nami
 Pod katerim sluga trdna nas oljomi,
 Da vragu strah zava slovenska moč
 Zaupno v prapora le geslo proči
 Vle gred svetlo nam miru in sprave!
 Naprej zastava slave!
 "Naprej - Naprej!"
 Tedy's z njone, ponovljajoci
 Naprej - Naprej!

Ča odrom zessive gobla "Naprej!" H. Ljg.

Križ pod klancem

Tri leta se je Jurij Trdan pravdal s sosedom Zamejcem zaradi hoste nad klancem. Težke tisočake je zatožil in pravdo izgubil. Hosta nad klancem je ostala Zamejčeva, tako je odločilo sodišče. Jurij Trdan se ni mogel nikjer več pritožiti. Lahko je samo še sovražil in sovražil je soseda Zamejca zaradi izgubljene pravde iz vsega srca.

Sovraštvo ga je žgalo v srcu kakor živ ogenj. Ta ogenj so podžigali še sosedje in domači. »Tolike denarje si zapravil z neumno tožbo. Kaj ti nisem pravila, da boš izgubil,« je nenehoma tarnala žena. »Še ena taka izgubljena pravda, pa bom namesto grunta podedoval beraško palico,« se mu je trpko posmehoval sin. »Hm, Zameje je prebrisan, jaz bi si trikrat premislil, preden bi se začel tožariti z njim,« so modrovali sosedje.

Trdana je žgalo in peklo vedno huje. Jaz bi mu povrnil milo za drago! je некоč nekdo omenil. Trdan se je oddahnil. Maščevanje — to je bila odrešilna misel.

Toda kako, kako naj se Zamejcu maščuje? Dolgo je razglabljal, ugibal in tehtal sam v sebi. Ko je šel potem neko jutro mimo križa pod klancem, mu je pogled obvisel na stari, po neurjih izprani in od sonca obledeli podobi, ki je visela pod Križanim: z okorno roko je bil naslikan voznik, ki je okrvavljen ležal na cesti pod prevrnutim vozom. Spodaj je bilo zapisano: »Tukaj se je ponesrečil in umrl Janez Ponižen. Potnik, ki greš mimo, moli za njegovo ubogo dušo...«

Trdan je dolgo bolščal v podobo, potem pa se mu je pogled zagnal v klanc, ki je bil zelo strm in je na zgornjem koncu prehajal v oster ovinek. Cesta je bila vsekana v skalo, ki se je ponekod grozeče prevešala

nanjo. Nad cesto je bila Trdanova hosta: smreke, premešane s sinjkastimi borovci so se veselo opletale z žarki jutranjega sonca. Njegova hosta, na katero je bil tako ponosen in ki mu jo je na zgornjem koncu, kjer so najlepša drevesa, odžrl ta hudič Zameje in od ljudi napisana pravica. Vzkipelo je v njem, da je trdo stisnil pesti. Ubil bi ga, če bi zdajle stopil predenj...

Pogled se mu je spet prilepil na podobo pod razpelom. Če bi se z Zamejcem tako zgodilo? Trdanu se je rdeča megla zgostila pred očmi. Kakor omamljen je bil. Zdelo se mu je, da vidi Zamejca vsega krvavega na cesti pred seboj. To bi bilo maščevanje!

S pogledom je meril skale ob cesti, nato pa so mu oči spet obvisle gori na njegovi hosti. Ob majhni slabotni smreki se je belila srednje velika skala tik nad cesto. Kaj mu ni zadnjič, ko sta sekala v hosti, sin nekaj omenjal to skalo? Da jo bo treba spraviti proč, ker so jo nalivi nevarno izpodkopali in bi se prav lahko zvalila na cesto.

Zameje dostikrat vozi tod. Če bi tista skala takrat, ko bi pripeljal mimo... oo, to bi bilo maščevanje!

Čudno lahkotna veselost je obšla Trdana. Zažvižgal si je in se po stezi vzpel v hosto, da si od blizu ogleda skalo.

Dnevi potem so Juriju Trdanu hitro in kar veselo minevali. Črna togota v njem je na mah splahnela. Spet je bil navidez stari nekdanji Jurij Trdan. Večkrat je odšel v hosto, da vidi, kako rasejo smreke. Vselej se je potem mimogrede pomudil tudi pri tisti skali nad cesto, zlasti zadnji čas, ko je zvedel, da se bo Zameje odpeljal prihodnji torek zarana na sejem.

V noči od ponedeljka na torek ni zaspal, ampak se je samo potajil. Ko je žena trdno spala, je tiho vstal, se ogrnil s kamizolo in se splazil pri zadnjih vratih iz hiše. Pes je samo dobričajoče se zacvilil, ko je spoznal gospodarja. Noč je bila topla, tiha, vsa srebrna v mesečini. Trdan se je splazil po stezi tiho in oprezno kakor senca. Pri najrahljšem šumotu je obstal in prisluhnil. Nekje je prešerno zavriskal fant. Pes daleč v dolini se je prebudil in zalajal. V črnih sencah hoste je vekala sova. Trdanu je srce možno razbijalo.

Pritipal se je do skale in se oddahnil. Za trenutek si je odpočil, potem pa je z drgetajočimi prsti obtipal kamen. Vse je bilo tako, kakor je pripravil. Skala je bila izpodkopana. Samo upreti se je bilo treba vanjo in jo zvaliti dol. Prisluhnil je v noč in metal ozko poševno senco čez pot... Tam se je ponesrečil Janez Ponižen, tu se bo Jože Zameje...

»Vdova bo lahko postavila še en križ,« se je posmehnil Trdan sam sebi in se uprl v skalo.

Z zamolklim treskom je zbohnela skala na cesto. Za njo se je škropotaje usulo kamenje. Trdan se je zgrudil v mah in si samogibno zamašil ušesa. Razbi-

janje lastnega srca ga je glušilo. Precej časa je ležal negibno. Ko je potem vstal in se razgledal, so spodaj v dolini še vedno divje tulili psi in ptiči so se plašno spreletavali v drevju. Nazadnje pa se je spet vse poleglo in utišalo. Božji mir je bil razlit vseokrog. Sredi migljajočih zvezd je kazal mesec spečemu svetu svoj srebrni, nasmejani obraz.

Trdan se je tiho prestopil in se spustil na cesto. Skala je padla prav tja, kakor je hotel. Zamejc, ki se bo pridrevil po klancu, je ne bo mogel prej videti. In potem... Mrzel drget ga je spreletel. Njegovo maščevanje je bilo zdaj že prav za prav izpolnjeno.

Gledati mora le še, da pride neopaženo domov. Ozrl se je. Cesta je bila prazna, vsa bela, tiha in samotna, le senca križa je ležala na njej. Nehote je pogledal križ in se v grozi zdrznil. Križ je bil ves oblit z mesečino in neskončno žalosten, očitajoč pogled je gledal vanj, kakor da hoče reči: Videl sem te!

Res — nanj ni mislil. On ga je videl! On ve vse!

S silo se je obrnil in se drgetaje in prihuljeno splazil po klancu. Zgoraj pa ga je premagalo in moral se je še enkrat ozreti. Okrvavljeni obraz s križa je gledal za njim, njegove žalostne oči so ga spremljale...

»Neumnost,« se je Trdan posmehoval sam sebi in se hrabil: »To se mi samo zdi. In kaj zato, če me je videl! Saj ne more govoriti!

Od daleč se je ognil hlevu in gospodarskim poslopjem, kjer je spal sin in služinčad ter se tiho splazil v hišo. Na vratih je postal: če bi se bila Katra med tem zbudila. Iz teme je začul enakomerno hrcanje. Prav za prav je imel v vsem vražjo srečo! Tiho se je slekel in legel. Zena se je zganila in se v polsnu dotaknila njegove mrzle roke.

Vse se je izpolnilo tako, kakor je v mislih nasnoval. Zgodaj zjutraj je prijoval mimo Zamejčev pastirček in povedal, da so malo prej našli gospodarja hudo pobitega ob znamenju pod klancem. Voz se je prevrnil ob skali, ki je bila zavaljena sredi ceste.

Trdan se je navidez čudil, Trdanka pa je nesrečneža od srca obžalovala. Bila je dobrosrčna ženska in kljub jezi, ki jo je izgubljena tožba zasejala med Trdanovino in Zamejčevino, ni želela sosedu hudega.

Trdan se je nato odpravil z doma. Mora pogledati tja pod klanec, kjer se je nesreča primerila, ker sicer bi ljudje lahko kaj govorili! Stopal je lahkotnih, hitrih korakov. Ko je prišel vrh klanca, se je ozrl v smreke, ki si jih je pritožaril Zamejc in se posmehtil: Čeprav so tvoje, Zamejc, jih tvoja roka ne bo nikoli podirala. Nikoli, nikoli...

Pod klancem je zagledal gručo ljudi, ki so se zbrali okrog skale. Tedaj pa se mu je korak zataknil in noge so mu v kolenih rahlo klecnile. Bledi, okrvavljeni obraz na križu ob cesti je bil obrnjen naravnost vanj.

»Jaz sem te videl!« je govoril žalostni pogled...

Najrajši bi se bil obrnil, toda ljudje na cesti so ga že opazili in mu klicali:

»Trdan, iz tvoje hoste se je zvalila skala.«

»Menda mislite, da sem jo jaz zvalil nalašč ali kaj?« se je hotel narediti jeznega, pa bi ga bil glas skoraj izdal. Spustil se je po klancu proti ljudem in ves čas uporno gledal Kristusa v oči, češ nikar ne misli, da se te morda bojim. Toda čim bliže je prihajal tem bolj prodiren in očitajoč je bil božji pogled.

»Ne laži! Jaz sem te videl.« je tiho govoril.

Trdan se je obrnil in stopil k ljudem.

»No, kaj je. Kako se je zgodila vsa reč,« se je delal nevednega.

»Saj sam vidiš,« so mu pojasnjevali. »Iz tvoje hoste se je zvalila skala. Čudno je, da se je ponesrečil prav Zamejc, s katerim si ni sta bila dobra.«

»Božja kazen,« je nekdo omenil: »Vsaka krivica na svetu se maščuje.«

Trdanu se je zjasnil obraz. Zgrabil je za besedo.

»Menda bo res tako,« je povzdignil glas: Bog je pravičen in ne dopusti, da bi se nedolžnemu človeku godila krivica, kakršno je storil Zamejc meni...« Tedaj se mu je pogled spet ujel s pogledom onega na križu. Glas mu je usahnil. Moral je zakašljati, da je skril zadrego.

»Kako si mrzel,« se je začudila še vedno v spanju in se razvezila: »Si pa že spet odejo zmetal s sebe?«

»Seveda,« ji je odvrnil zaspano, »ko sem pa tako trdno spal.«

Popravila je odejo, se obrnila in spet zaspala. Trdan je negibno obždel kraj nje in poslušal njeno mirno sopenje, razburjeno bitje svoje srca in enakomerno štrkanje ure, ki je z vsakim trenutkom bolj približevala čas, ko bo njegovo maščevanje izpolnjeno...

Prišli so orožniki in vse preiskali in zapisali. Trdana so vsekrižem izpraševali, toda spretno se je izmikal. Da se je zvalila na cesto skala prav iz njegove hoste, to je pač naključje, kakor je naključje tudi to, da je prav Zamejc naletel nanjo.

»Vse naše hoste so polne skal in ni se zgodilo ne prvič in ne zadnjič, da se je skala utrgala in se zvalila na cesto,« je govoril.

Ko je tako vse razložil je odšel počasnih, ponosnih korakov. Njegova čast je bila oprana, njegovo maščevanje je bilo izpolnjeno. Vendar tesnoba v prsih ni popustila. Vedno bolj ga je težilo in peklo. Nenehoma je pred sabo videl blede, okrvavljeni obraz s križa, ki je žalostno očital:

»Lagal si, morilec, ubijalec!«

Grlo ga je peklo od žeje.

»Daj mi piti,« je rekel ženi in Katra mu je prinesla vrč jabolčnika. Izpil ga je v dušku, toda žgoči občutek žeje ga ni minil, le misli so se mu prijetno zameglile. Obšla ga je nenadna veselost, da je udaril ob mizo in zakričal:

»Vidiš, pa ga je le vzel hudič! Kaj ti nisem vedno pravil, da ga bo.«

Zena je v strahu osupnila.

»Ne govori vendar tako bogokletno, saj siromak še niti umrl ni.«

»Če še ni, pa bo. O, mojih smrek ne bodo nikoli poradirale njegove roke. Nikoli!«

Utrujen je legel pod hruško in se zazrl v sinje nebo, ki se je v neenakih lisah videlo skozi drevesno krošnjo. Sončna bleščava ga je zaščemela v očeh, da je priprl veke. Tedaj se je zdrznil: Oni izpod klanca je prišel za njim. V krošnji drevesa je zagledal njegov blede, okrvavljeni obraz z žalostnimi očmi. Zaprl je oči, toda obraz ni izginil. Postal je še jasnejši, bližji. Zdelo se mu je, da celo čuti dihanje iz mrtvih, v trpki bolečini stisnjenih ustnic, ki so mu molče očitalo:

»Morilec! Jaz sem vse videl! Jaz vem!«

Skrčil je roko v pest in udaril v zrak.

»Izgini,« je zakričal. Toda obraz je ostal. Vedno enak: blede, okrvavljen, žalosten, tiho očitajoč...

Tri dni je trpel in se mučil nesrečni Zamejc. Četrty dan opoldne so ga zvonovi spremili v večnost.

Juriju Trdanu pa se navidez ni v življenju skoraj nič spremenilo, razen tega, da je dosti več pil. Delal je na polju, hodil je v hosto, oskrboval je živino, vse kakor prej. Toda zdaj pri teh svojih opravkih ni bil sam. Križani izpod klanca je bil nenehoma z njim. Obtožujoči pogled njegovih žalostnih oči ga je srečaval vsepovsod: nenadoma se je izoblikoval iz prsti v razoru, ko je delal na njivi; videl ga je v topli temi hleva in celo doma v izbi ni mogel ubežati pred njim. Kadar ga je zagledal, je vztrepetal; če pa je bil pijan se je razjezil in ga rotill:

»Izgini! Izgini!«

In žena se je jokaje križala:

»Jurij, kaj je s teboj? Ali si znorel ali pa si obseden.«

Tisti večer je Jurij Trdan pil dosti več kakor drugič. Pozno se je vračal po klanec domov. Hotel je obiskati križ. Zdaj, ko je bil pijan, se ni bal žalostnih, očitajočih oči križa.

Noč je bila tiha, svetla in vsa srebrna od mesečine kakor tistikrat. Klanec je bil ves bel, le ozka senca je padala čezenj od križa. Trdan se je vstopil tesno h križu in se zazrl Kristusu v trpeče oči.

»Danes sem prišel jaz k tebi,« se je pijano hahljal. »Prišel sem zadnjikrat, da ti povem, da sem te že sit. Odslej hočem hoditi po svojih poteh in po svojem delu sam, kakor sem hodil prej. Nikoli več se nočem srečati s tem tvojim bledim obrazom, zato te bom zdajle izgrel in vrgel v dolino..., kakor sem vrgel skalo...«

Slekel je suknjič in začel z golimi rokami razgrevati zemljo okrog križa. Delo je bilo naporno, pot mu je lil v curkih. Toda ni hotel odnehati. Vino, ki ga je spil, mu je vtilo toliko moči in poguma, da je menil, da bi lahko podrl največje drevo. Nazadnje se je križ, ki je bil star in trhel, nagnil. Trdan se je razveselil. Za hip je prenehal z delom in se zravnal. Pogled se mu je srečal s Križanim. Zdaj se ga ni več bal...

»Kmalu ti bom lahko rekel zbogom; za vselej,« se je zakrohotal, se spet sklonil in dalje grebel zemljo. Nenadno se je križ nagnil globlje. Stari les je zaječal kakor umirajoči bolnik. V drobci sekunde je Trdan zagledal Kristov voščeno blede obraz tik pred seboj. V grozi je kriknul in odskočil. Toda priletel je v prazno. Padal je in padal in z njim je padal tudi križ. Kristov blede, okrvavljeni obraz je mirno zrl v njegove, od groze boljšeče oči, kakor bi hotel reči:

»Zdaj pojdeš z menoj pred sodnika...«

Drugo jutro so našli Trdana mrtvega v breznu poleg razbitega križa. Njegov obraz je bil strahovito spačen, kakor v grozotnem prividu.

SLIKE

B. GVARDIJANČIČ

• KRAŠKA •

Lepa je kraška zemlja. Živa, pisana v soncu, polna nasprotij, pod oblačnim nebom mrka in divja, kadar razgraja burja.

Temnozeleni bor se močno odraža na gmajni, porasli s travo, od sonca ožgano. Večje in manjše krpe rdečkaste zemlje potrpežljivo zro v nebo. Drevesa so po gmajnah pritlikava in na redko sajena, v družbi z grmičevjem. Revna so, a se žilavo bore za prostor med mrtvim kamenjem.

Zemlja je na krasu dragocena in skrbno obdelana. Marsikje sem imel občutek, da jo je revni Kraševce znosil v vrtačo na svojih plečih ter jo skrbno ogradil, da mu je ne odnese burja. Zasadil je nanjo krompir ali koruzo, v jeseni pa ajdo ali repo. Sredi puste gmajne, posute s kamenjem, obrasle s pritlikavim drevjem in brinjem, mu rodi vsakdanji kruh.

Okoli vasi so polja večja in bogatejša. Pa tudi tu je mnogo kamenja med njivami, naloženega v ograde. Pogled na polja oživlja trta s svojo modrikastozeleno barvo, z modro galico oškropljenimi listi.

Na Krasu ni obsežne ravnine. Svet valovi in se preliva pestrih barv v najrazličnejših motivih. Kjer se je

Kraška domačija v Kobdilju.

Lepo je viden prizidek za kuhinjo ter vrata na »borjač«.

nabralo največ zemlje, tam leži vas. Od daleč vidiš položne strehe, krite s korci, ki so obteženi s kamenjem.

Lica hiš so sivkasta, pogosto neometana in na mnogih domovih lahko občuduješ znanje kraških zidarjev, kako strokovnjaško poznajo lastnosti kamna.

Nad večino vasi vlada cerkev, sezidana na najvišjem mestu. Okoli nje se gnetejo hiše, tiščijo se druga druge, da se laže obranijo burje.

Dom Kraševca je skromen in resen. Na arhitekturi kraške hiše ni navlake. Učinkuje s skladnimi, pretehtanimi telesi in ploskvami. Okrasni motivi, ki poživljajo pročelja, so nastali vedno iz konstrukcije.

Notranja ureditev prostorov je različna, vendar je osnovna misel v glavnem povsod enaka. Tlorisi se razlikujejo po večini v obsegu, številu prostorov in položaju stavbe, odnosno gospodarske enote. Položaj v skupnosti hiš daje najzanimivejše rešitve, ki odkrivajo način življenja in potrebe kraškega Slovencea.

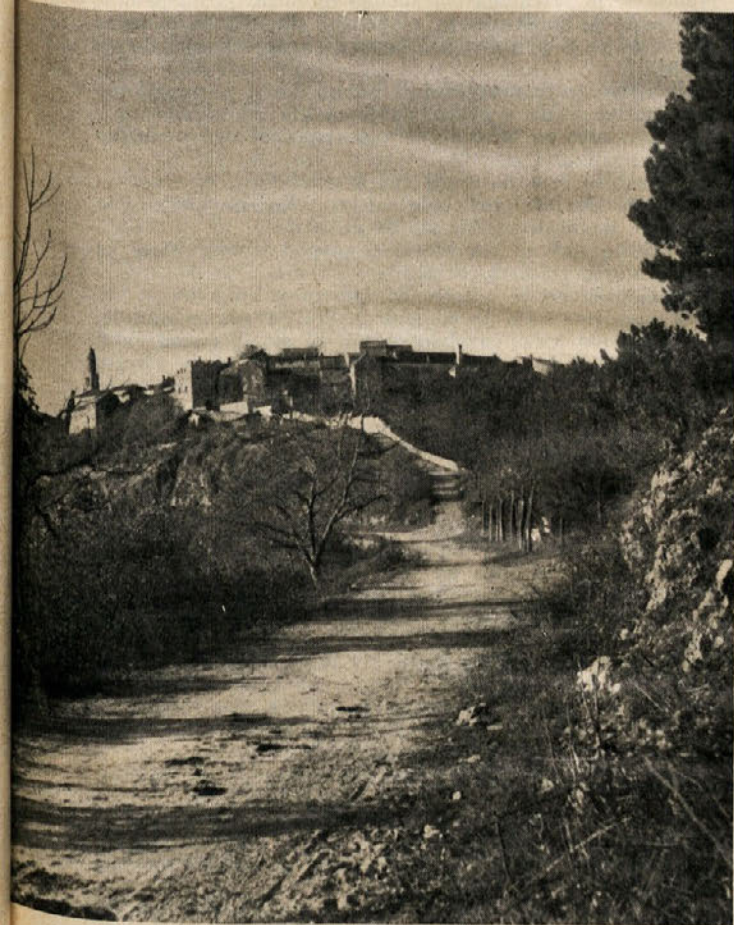
Glavnemu stanovanjskemu prostoru je priključena kuhinja v nekakem prizidku z ognjiščem, okoli katerega se pozimi zbira družina in sosedje, da se grejejo in pokramljajo. Ob tem dnevnem prostoru ali hiši, je ponavadi še ena ali dve sobi. Spalni prostori so v nadstropju, do katerih prideš po stopnišču iz dnevnega prostora ali pa po zunanjih stopnicah, ki vodijo na zunanji hodnik (»gank«).

Gospodarski prostori so pod isto streho ali pa v prizidku, ki se tesno drži stanovanjske hiše.

Vsaj na eni strani so stavbi tesno prislonjena poslopja sosedov, na obratni strani pa jo veže z drugim sosedom visok zid, z velikimi, dvokrilnimi vrati (kolono).

Kraške hiše so povezane med sabo tako, da ima skoraj vsak dom svoje obzidano dvorišče (borjač), ki je del gospodarske enote. To dvorišče je pogosto prekrito s trtnim latnikom kakor s streho, da varuje družino pred vročino.

(Dalje na str. 100.)

Štanjel, značilna vas na Krasu.

Amaryllis, sladki cvet

Novogrški roman - Georgios Drosinis - Prevedel Niko Kuref

IV.

Rokopis se je glasil takole:

»Isti mali sluga v fustanéli je prišel in odprl vrata. To pot me ni vodil k uti, ampak po majhnem drevoredu naravnost k hiši. Kako prijetna za oko je njena notranjost! Povsod vlada snaga, red, kmečka preprostost... Mize, omare, stoli, vse je iz surove bukovine. Pregrinjala in okenske zavese so iz pisanega blaga domačega izdelka. Po stenah samo nekaj fotografij domačih. Po mizah posode, polne vrtnic, nekaj knjig, drobci kamnov in kovin, morske školjke... Nekaj malega starih loncev brez posebne umetniške vrednosti in starinskih svetilk, najdenih morebiti na polju, je bilo pod neko mizo.

Ta soba v pritličju služi hkrati kot salon in kot jedilnica.

Gospod Anastasios je bil zatopljen v branje neke knjige o vrtnarstvu. Vrgel je knjigo v kraj, snel naočnike in vstal iz naslanjaja, da bi me sprejel. Najin pogovor, ki je bil naravno nadaljevanje njegovega branja, se je sukal najprej okoli vrtnarjenja. To je bilo mojemu sosedu v veliko veselje, zakaj moji popolni nevednosti je odgrnil vse zaklade svojega znanja. Ko sem mu čestital zaradi tolikih vrst njegovih vrtnic, je postavil pred naju posodo, polno rož, in me začel učiti njih imena:

»Vse te vrste so imenitne. Prinesel sem jih vse iz Evrope.¹ Več med njimi jih je zelo redkih in z veliko težavo sem jih našel in vzgojil. Tukaj je »Comte-Cavour«. Tale tukaj je »Auguste-Mic«, glejte njeno rahlo lososovo barvo in njeno okroglasto obliko! Tista tam, ki je tako lepa, je roža »Adam«, mesnate barve. Onale tam je »Niphete«, zraven je »Silphe«... Ah, tole sem iskal, to drobno belo vrtnico, ki jo vidite sredi med drugimi, ti stole z modrimi črtami... To je neznana vrsta. Ni je v nobenem katalogu, v nobeni cvetličarski razpravi... Ne vem, kako se je pojavila pri nas! Moja hči jo je prva opazila in ona jo je tudi krstila, kakor je bila njena pravica. Dala ji je ime »Amaryllis«. Poslal jo bom v Evropo, da jo bodo uvrstili v kataloge vrtnic z njenim grškim imenom.«

Gospod Anastasios je še dalje našteval celo vrsto imen. Moje zanimanje pa je obstalo samo pri roži »Amaryllis«. Same od sebe so mrmrale moje ustnice te sladke zloge in večkrat zapored so izgovorile to pojoče in sladko ime, ki ga izgovarjam in poslušam še sedaj, v nočni tišini. Amaryllis! Amaryllis!... Nima več drugega imena!... Tako docela ji ustreza!... Amaryllis!... Kako škoda, da nimam tukaj tretje Teokritove idile, da bi se je naučil na pamet!...

Trajno škripanje, ki je prihajalo iz sosednje sobe, pa me je večkrat zmotilo, da sem pogledal proti zaprtim vratom. Gospod Anastasios me je opazil.

»Tam dela moja hči,« je rekel z nasmehom.

»Ona dela? Kaj pa dela, da tako škriplje?«

»To so njene statve. Ona tke.«

In ko sem ga presenečen gledal, je vstal in odprl zaprta vrata.

Tedaj sem zagledal prvič v življenju stroj, ki ga mi, prebivalci glavnega mesta, ne poznamo: statve, kot jih uporabljajo v teh krajih... Dvigajo se kakor veliko okostje predpotopne živali... Amaryllis je sedela na nizkem stolcu. Nekoliko dlje je stala in ji pomagala lepa, črnolasa vaščanka v pražnji obleki.

Kakor hitro me je Amaryllis zagledala, je odkimala z glavo in me s smehom pozdravila:

»Gotovo vidite prvič v življenju statve...«

¹ Grki sami o sebi pravijo, da Grčija ne spada k Evropi. Od tod njihovo govorjenje: »Potujem v Evropo. Bil sem v Evropi.«

Stopil sem bliže.

»Ali hočete lekcijo iz tkalstva? Tole je vatek, tole je veriga, tamle je češelj... Kakor vidite, sem dobro podkovana v tkalstvu. Kaj praviš, Marjeta?« se je obrnila k vaščanki.

»Naša gospodarica je najspretnjša v vasi,« je odgovorila vaščanka zategnjeno.

»Če vam najprej čestitam zaradi vaše čudovite spretnosti in vašega talenta, vas li smem potem vprašati, kaj ravno kar tkete?«

»Pas, kakor ga nosi Marjeta.«

»Ali ga boste poklonili kaki vaščanki?«

»Ne! Rada bi ga imela sama zase. Naredila sem si celo narodno nošo.«

Takoj sem si priklical pred oči, kako lepa mora biti v takšni slikoviti obleki!

»In kdaj jo boste oblekli?«

»Kaj vas pa to zanima?« mi je odvrnila z upornim nasmehom.

»Statve bodo jutri tudi še tukaj,« je menil gospod Anastasios, »in čas poteka. Tri četrti ure hoje je do Malega studenta... Daj, otrok, pusti delo,« je dodal z mehkim glasom.

Amaryllis je ubogala, vstala, stresla niti z elegantnega predpasnika in v zaletu stekla po stopnicah v zgornje nadstropje. Minuto nato je že prišla po stopnicah, pripravljena za odhod... Prava mala čarovnica! Menda se je zares zaklela, da bo mo spravila ob pamet! Kje neki je iztaknila ta elegantni slamnik iz pletene slame, ki se ji je s svojimi širokimi krajevci tako dobro podajal?

Bili smo že pripravljeni za odhod, ko ji je nenadoma neka misel šinila v glavo, da je stekla od naju.

»Hej, kam pa tako tečeš?« je zaklical oče nestrpnostno za njo.

»Pozabila sem natrositi zrnja golobom...«

»Bo že Marjeta poskrbela zanje... Kaj naj pomeni to in kako, da naju puščaš takole čakati?«

»Pridite tudi vi na dvorišče, gospod Štefan. Niste še videli mojih golobov. Pridite!«

Pomahala mi je odločno z roko in pokimala.

Z veseljem sem jo ubogal in šel za njo v ogrado. Zagledal sem tedaj čaroben prizor, ki mu še nisem videl enakega: kakih sto samih belih golobov se je zbralo okoli nje, kakor hitro so jo opazili. Bili so domači, skoraj bi rekel, da so jo božali: eni so ji sedali na rame, drugi na roke in ji zobali zrnje iz dlani. Ona pa jih je gladila, jih s smehom odganjala, če jo je kateri s kljunom poščegetal po vratu, najmanjše je poljubljala in čebljala z njimi, kakor da so otročki...

Kako čudovit sprehod in kako popolnoma drugačen od sprehoda, ki sem ga opravil prejšnji popoldan z Jeronikom, gluhim kmetom mojega strica!

Da bi prišli do Malega studenta, smo stopali po vijugastih stezah sredi med mastikami in pod košatimi borovci. Mali studentec je špranja v skali, iz katere kaplja kaplja za kapljo kristalno čista voda. Leži v globeli in dolga vrsta platan ga slikovito obdaja. Sedli smo na deblo podrtega drevesa. Visoko v platani so peli slavci, spodaj v vodi so regljale žabe.

»Kakšna harmonija!« je vzkliknila Amaryllis. »Moram jim naročiti, tem klepetuljam, naj molčijo!«

In zares je planila tako odločno in tako smešno proti mlaki, da njen oče in jaz nisva mogla zadržati smeha. Potem je krenila proti studentcu in si začela umivati roke. Tudi midva sva stopila bliže. Snela je klobuk z glave in ga obesila na vejo, potem je sklenila dlani v prgišče in jih podržala pod studentec, da se je nakapljala voda vanje, se sklonila in začela piti.

»Ta je pa lepa!« je vzkliknil gospod Anastasios. »Pozabila si vzeti kozarec s seboj in vendar veš, da mi je ta voda ljubša kakor voda v vasi...«

Amaryllis je dvignila glavo. Medtem ko je bila sklonjena, ji je bila kri zalila obraz. Z usten in s konca nosu ji je kapljala voda in bila je taka še bolj čarobna videti.

»Tukaj je kozarec,« je rekla očetu.

In ponudila mu je svoje prgišče, polno vode, s tako prepričljivo ljubkostjo, da se oče ni nič obiral in je srknil dva- ali trikrat iz prgišča.

»Uf! Ne morem več!«... je vzkliknil nato. »To vendar ni kozarec... to je kozareček za raki!«

»Prav!... Kako bo pa pil gospod Štefan?« je dodal.

In me je pogledal, kakor bi me hotel prositi odpuščanja.

»Ha! Iz istega kozarca,« je rekla z na moč razigrano preprostostjo. »Če že nimamo drugega... Naj nam oprostijo!«

In ponudila mi je polno prgišče.

Okleval sem. To je bilo preveč: pil naj bi iz njenih rok, se jih skoraj dotaknil s svojimi ustnicami! To je bilo predrzno, nezasišano... Če je bila ona tako lahko miselna, da mi kaj takega ponudi, ali naj jaz ponudbo sprejemem in zagrešim nedostojnost?

Gospod Anastasios je videl moje oklevanje. Ali ga ni razumel ali se je samo tako delal.

»Pijte, če ste žejni,« je rekel. »Kaj? Ali se bojite, da ji je že preveč? Tem bolje! Vsaj drugič ne bo več pozabila kozarca.«

Kaj naj bi bil storil? Sklonil sem glavo in kar se dá narahlo srknil iz prgišča. Toda začutil sem nenadoma, kako se mi tresejo noge. V glavi mi je zašumelo, kakor ne bi bil pil vode, ampak čaroven ljubezenski napoj. Nisem si upal srkniti drugič.

»Hvala lepa,« sem rekel. »Voda je mrzla, kozarec čudovit in točaj božanski. Toda žejen nisem...«

»Strašno je, če se mora človek vračati po isti poti,« je vzkliknila Amaryllis z ukazajočo otroško živahnostjo, medtem ko si je ovila rdeči trak s slamnika okoli vratu. »Vrnimo se rajši po poti ob obali.«

Amaryllis je hodila pred nama, ves čas živahna in brez sledu o utrujenosti. Kakor gazela je iskala taka mesta, kjer je prehod težaven. S poti je krenila, da je našla skalo, s katere je lahko skočila, ali breg, s katerega je v teku zdrvela v dolino. In hoditi zna! Nič ji ni drselo po suhih borovih iglah, medtem ko sem se jaz kljub svoji previdni hoji na njeno veliko veselje dvakrat ali trikrat skoraj položil po tleh.

Kako lepa je ta pot ob morju! Valovi so izpodjedli in še izpodjedajo gorovje, katerega boki se strmo dvigajo kvišku, razdejani od srda valov. In ker je zemlja čisto rdeča, se človeku zdi, da vidi ranjeno, krvavo drobovje gorá. Nad seboj vidiš prav do vrha velikanske borovce. Korenine mnogih izmed njih nimajo več opore na izpodjedeni zemlji in hirajo, obsojeni na neizbežno smrt, medtem ko drugi padli velikani leže suhi in brez življenja po pečevju in po produ.

Ko je opazovala divje nabrežje, je Amaryllis nenadno veselo zavriskala, kakor da je našla nekaj dragocenega. In že se je sklonila in začela nabirati.

»Marjetice cvetejo! Kako so lepe! Nabrala jih bom.«

»Kaj pa boš z njimi?« jo je vprašal oče.

»Ha! Hočem jih. Potrebujem jih.«

In ljubko je udarjala z desno pestico po levi dlani.*

»Sédita z gospodom Štefanom na tiste skale, da bosta v zavetju pred vetrom.« je dodala in hudomušno s tem mislila mene. »Jaz bom nabrala marjetice; neznan-sko veliko jih je.«

»Če hočete, vam bom pomagal,« sem ji rekel.

»Kako, če hočem!... Kar pridite!«

Začela sva trgati marjetice. Počasi sva se oddaljila od mesta, kjer je sedel gospod Anastasios. Izgubila sva ga izpred oči.

Premislil sem tedaj, v kako čudnem in nepričakovanem položaju sem se znašel, in nehote sem se zasmejal.

»Zakaj se smejete?« me je vprašala radovedno.

»Če bi mi bila čarovnica lani rekla, da bom čez leto dni trgal marjetice po samotni grški obali, bi se mi bilo zdelo popolnoma nemogoče in smešno. In vendar...«

Te besede so jo zadele. Pogledala me je po strani in sklonila glavo.

»Zdi se vam torej smešno, da trgava marjetice!... Imate prav, oče naju pričakuje.«

Obžaloval sem svoje neumestno vedenje, čeprav ni bilo ničesar v mojih besedah, kar bi jo bilo lahko žalilo. Bil sem tako zmeden, da nisem našel opravičila, ki bi ji bilo razložilo, kakor sem mislil. Niti besedice nisem spravil iz sebe. Natrgal sem bil precejšen šop marjetic in sem ji ga ponudil. Zahvalila se mi je suho kakor so bile marjetice suhe in dodala moj šop svojemu. Potem je stopila dva ali tri korake naprej in zagnala vse marjetice v morje.

»Kaj! Praznih rok se vračaš!« je vzkliknil gospod Anastasios. »In marjetice?«

»Osa je sedla nanje,« je rekla resno. »In v strahu, da me ne bi pičila, sem jih spustila v morje.«

Vsa živahnost jo je bila minila.

(Dalje.)

* Raki (prim. srbsko »rakijo«!) je grški tropinovec.
* Kretanja grških otrok, kadar hočejo nekaj storiti ali dobiti.

Vojna vihra je zbesnela po peščenem morju severne Afrike. Po nepreglednih strašnih libijskih puščavah, kjer kraljujeta le pesek in žgoče sonce, drevijo oklopni avtomobili, grmijo topovi in letala. Bojni hrup odmeva tudi v sosedno pokrajino, v francoski Tunis, ki se glede življenjskega okolja docela sklada z Libijo.

Zgoraj levo: Bell Tunis, glavno mesto, v ospredju stara domačinska četrt, v središču in ozadju pa sodobna upravna in zasebna poslopja. Od l. 1705 so tu vladali tuniški beji, dokler ni Tunizija l. 1881 postala francoska.

Zgoraj desno: Arabec si predstavlja paradiž kot ogromno zelenico, zasajeno s palmami in s kipečimi, nikdar usihajočimi studenci. S palmami vseh sadnih zvrsti je sicer skopa narava Arabcu dala možnost zaslužka. Zato jih Arabec skrbno goji. Brezvevtrje in pomanjkanje žuželk sta ga prisilila, da umetno opravi dateljnovne sadonosne palme s pelodnim cvetjem, ki ga v takihle snopcih prodajajo na trgih. Arabec poveže otep v krošnjo dateljnovne palme, pelod se ospe na pestilne evete in drevo obilno rodi.

Spodaj: Pogled na kozavo zemeljsko obličje v dolini Matmata. Oko opazi samo majhne, v preprostem liku zidane mohamedanske molitnice in francoska upravna poslopja. Z letala pa bi lahko videl, da živi tu pod zemljo okrog 5000 domačinov. Prebivajo v jamah, ki so jih izkopali do znatnih globin in se tako zavarujejo pred močnimi toplotnimi razlikami.

Zgoraj: Južna Tunizija je popolna puščava in se močno razlikuje od severne krajine, kjer rastejo pšenica in ječmen, plitovec, pomaranče, limone, dateljni in olive. Tu pa vlada smrt. Kamor sega oko, le eno samo valovito morje finega, od vetrov v kodraste sipine nanesenega peska. Po teh valovih se ziblje potrpežljiva »puščavska ladja«, kamela, simbol življenjske odpovedi.

BIELA TUNIZIJA

Spodaj levo: Arabska deklica pripravlja maslo iz ovčjega mleka. Priprava je kaj preprosta, a vendar kaže človeško iznajdljivost: na treh kolih visi meh iz kozje kože. Deklica ga krepko poganja sem in tja, masčobni delci se v nihanju zgostijo in »centrifuga« ji je dala dobro maslo.

Spodaj desno: V Medenini lahko vidiš takole domačo hišo skrotovčene arhitekturne oblike. Stopnišča so speljana kar ob zidu k raznim »nadstropjem« in so docela nezavarovana. Imeti moraš pač vitke puščavske noge, da se lahko vzpneš ko divja koza po takih polcích. Spodaj navadno stanujejo, zgoraj pa imajo shrambe za žito, sadje in orodje.

Bil je med nami mož ...

NADŠKOF JEGLIČ

Majhen oris velikega življenja. Napisal Msgr. JOŽE JAGODIC, škof. kanc-
ler v Ljubljani — Uvod napisal ljubljanski škof dr. GREGORIJ ROŽMAN

AVTOR O KNJIGI

Bili so prenekateri, ki so mi to delo odsvetovali, češ da je Jegličev lik tako visok, njegova podoba tako svetla, njegov pomen tako vekovit, njegovo življenjsko delo tako veliko, da bo moral zajeti vso novejšo domačo zgodovino, kdor bo hotel zadostno

očrtati in pravično oceniti delo tega izrednega poslanca božjega. Kajti s svojo čudovilo osebno močjo je v 32 letih svojega škofovanja preoblikoval slovenski narod, kakor ga preoblikujejo v stoletjih le največji duhovi. Bil je že za življenja osrednja oseba, mejnik velikih dob, os, ki se je okrog nje v več nego enemu rodu sukalo življenje našega naroda. Ker je bil mož, kakršni se redko rode v zgodovini, kaj šele v zgodovini majhnih narodov, bo mogel slovenski kulturni zgodovinar šele za pol stoletja pravično ugotoviti in zapisati, kdo in kaj je bil Jeglič. Kajti njegovo življenje je bilo dolgo in izredno plodovito, ker je Jeglič prav do zadnjih dni pred svojo nenadno smrtjo posegal v javno življenje, in so spomeniki njegovega dela toliko, kakor jih ni zapustil za seboj še noben Slovenec. Moral bi torej pripisovati svoje spomine nanj vsaj en rod, če bi hoteli imeti pred seboj vso njegovo resnično podobo. Vse to zbrati in vse to prav presoditi pa ni majhna stvar in potrebuje truda kar enega človeškega življenja in več...

Tako in še drugače so mi govorili.

Toda kljub temu sem se lotil dela. Kajti bili so po drugi plati mnogi, ki so me k temu delu nagovarjali, češ da je bolje orisati Jegličovo živo življenjsko podobo po živih virih, ker je nevarnost, da se zamudi čas živih prič; saj mimo tega še vedno ostane priložnost za poznejše zgodovinarje, da podajo svoj čas svojo podobo. Imeli smo mnogo znamenitih mož, ki pa njih življenje in delo ni bilo opisano, ker se izmed živih prič ni našel nihče, ki bi se bil lotil dela, pozneje pa je tek življenja prinesel s seboj druge zgode in nezgode, in njih življenje je bilo, ker so tudi priče legle v grob, pozabljeno. Se več: rekli so mi, da mi bodo bodoči zgodovinarji za življenjepis hvaležni, čeprav bodo morda, ker bodo poznali okvir današnjega časa bolje kot mi, to ali ono sodbo ali ugotovitev popravili... In tako sem jim sledil.

Vem pa, da ta knjiga ni popolna, saj bi bilo treba obsežnih knjig, da bi poročale o vsem trudu in znoju, o vsem delu in trpljenju njegovem. Ljubezni do naroda pa ne bo opisalo nobeno pero, čutiti je more samo srce...

JOŽE JAGODIC.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

VSEBINA KNJIGE „NADŠKOF JEGLIČ“

Uvod

I. Dom in rod. / Rojstni kraj: Bégunje. Rojstna hiša: Pri Pogorelčku. / Oče: Anton Jeglič. Mati: Mina Tomc. Bratje in sestre.

II. Mlada leta. / Mladost. Pot v ljubljanske šole. Na gimnaziji; Alojzevišče. Materina smrt. Boj za poklic. Matura.

III. Za vzori. / Bogoslovec in novomašnik. Na Dunaju; doktorat. Kurat v Bégunjah. Študijsko potovanje. Podvodja v semenišču. Prošnja za profesuro na univerzi v Zagrebu. Očetova smrt.

IV. V Bosni. / Kanonik v Sarajevu. Pomožni škof. Klic domovine. Slovo od Bosne.

V. Ljubljanski vladika. / Prihod v Ljubljano. Prva obletnica.

VI. Zavod sv. Stanislava. / Povod za ustanovitev. Slovenska gimnazija. „Zavod, moja ljubezen...“ Društvo „Jeglič“.

VII. Apostol naroda. / Pastir pastirjev. Pastir vernikov. Verska društva. Skrb za vse stanove. Kulturni prerod. Politika. „Zahvalimo svojega škofa!“

VIII. Učenik naroda. / Pisatelj. Biblični spisi. Dogmatični, ascetični in vzgojni spisi. Spolni pouk. Vrednost spisov. Skrb za dober tisk.

IX. Voditelj naroda. / V lastnosti voditelja. Slovenec. Majniška deklaracija; Krek. Ob usodnih urah; Pariz. Ob težkih dneh; Šušteršič.

X. Duhovnik in škof. / V razmerju do Boga. Ljubezen do Marije in svetnikov. Prizadevanje za svetost. Spovednik in pridigar. Dobrodelnost. Vzoren škof. V razmerju do škofov in duhovnikov. V zvezi z Rimom.

XI. Še nekaj podob. / Jegličev dnevni red. Jeglič v gospodarstvu. Jeglič kot popotnik. Jegličevi sodelavci. Jegličevi jubileji.

XII. Večer življenja. / Njegov koadjutor. V pokoj. V Gornjem gradu. V Stični. Zadnji dnevi. Nenadna smrt. Pogreb. Testament.

XIII. Odmevi po smrti. / Pastirski list ljubljanskega škofa Gregorija Rožmana.

XIV. Človek. / Zunanji obraz. Duhovni lik. Napake in ne.

XV. Veliko življenje v majhnih podobah. / 180 kratkih zgodbic (anekdot) iz Jegličevega življenja.

XVI. Čitanka. / Nekaj neobjavljenih in nekaj natisnjenih značilnih Jegličevih spisov. Pisma.

XVII. Seznam vseh Jegličevih spisov.

Knjiga bo izšla v začetku junija 1941 v obsegu 700 strani velike osmerke (17×23 cm). Vezana bo v elegantno rdeče platno po načrtu arh. Gajška. Priloženo bo tudi 16 na obeh straneh tiskanih tabel s 60 originalnimi slikami v bakrotisku iz življenja pokojnega vladike. Večina slik še ni bila objavljenih. / Knjiga bo veljala 200.— din.

Važno! Naročnikom, ki se prijavijo pred izidom knjige, dajemo ugodnost plačevanja na 5 zaporednih mesečnih obrokov po 40.— din. Zadnji obrok je treba plačati ob izidu knjige. / Poslušite se ugodnosti in pohitite z naročili!

SHAKESPEAROVE SKRIVNOSTI

Odgovori, ki jih je med prijatelji »Obiska« sprožil sestavek o Shakespearovi skrivnosti v prvi številki revije, pričajo o presenetljivem zanimanju za vprašanja s tega področja. Več bralcev izraža v pisnih veselje in priznanje dejstvu, da smo iz gole časovnosti posegli še kam drugam. Splošna želja vseh dopisnikov je, da bi z ugotavljanjem zanimivosti o Shakespearovi uganki nadaljevali. Kaže, da bi se ob tem vprašanju tudi pri nas razvilo pisano razpravljanje med vernimi in nevernimi. Toda vodstvo takega razpravljanja bi zahtevalo vsega, čeprav enega samega človeka. Pisec teh sestavkov se takemu zanimivemu poslu ne more zadovoljivo posvetiti. Morda bi hotel tako nalogo prevzeti kdo od bralcev? Uredništvo bi mu po svoji moči pomagalo.

Za uvod v današnje razpravljanje naj še enkrat ponovim, da o zgodovinski resničnosti ali napačnosti ugotovitev polkovnika Fabyana ter gospe Gallupove še ni bila — in bo težko kmalu — povedana končna sodba. Tudi ta obvestilna razpravljanja ne nameravajo česa takega trditi ali naglašati. Pač pa je izven dvoma, da so Fabyanove najdbe s skrivnopsnega, kriptografsko-strokovnega gledišča neoporečne in točne, da torej ne gre za kako samovoljno ali zmotno razvozlanje starih pisav. Vse, kar so Fabyanovci v elizabetinskih izdajah angleške književnosti po Baconovem skrivnopsnem ključu našli, je v razbranih delih tudi res skrito in so nadzorstveni poskusi raznih strokovnjakov to brezpogojno potrdili ter strogo zanesljivost, nedvomno poštenost ter znanstvenost požrtvovalnega fabyanovskega dela popolnoma priznali. Prvi in najpomembnejši med njimi je francoski general Cartier, med prejšnjo svetovno vojno vodja zavezniške obveščevalne službe v Parizu, svetovna avtoriteta v skrivnopsju.

V naslednjem navajam izvleček najzanimivejših odstavkov iz Baconovega-Shakespearovega življenja, skritega v raznih književnih delih iz Shakespearovega časa. Življenjepis obsega okoli sto strani v navadni knjižni obliki. Razdeljen je na deset poglavij, ki jim je dodan še pristavek »To the decipherer« — tistemu, ki bo Shakespearovo skrivnost odkril.

Baconovo življenje

kakor ga pripoveduje s šifriranjem po dveh vrstah črk.

»Četudi so me neprenehoma zalezovali, mi grozili, vohunili okoli mene, sem spisal to zgodbo vso v šifrah, ker sem v vesti in v duši do dna prepričan, da bo ves svet hotel zvedeti resnico.

Moj poglavitni namen je spisati skrivno zgodovino mojega lastnega življenja, hkratu pa resnično zgodovino tega časa... Odkritja, ki sem jih z mnogo težavami napisal za bodočnost, lahko popravijo vso našo narodno zgodovino.

Da bi ta pripoved bila resnična zgodovina, vredna, da se ohrani, nisem vzel iz nje ničesar, pa naj bi bilo to zame še tako neljubo in za bralca trdo. Toda rad bi, da bi mogel nekaj tega pozabiti, ko je bilo zapisano. Jaz sem po rojstvu resnično kraljevi sin naše preslave, čeprav pregrešne kraljice Elizabete iz plemena, ki mu je hrabri Edvard pridobil tako veliko slavo. Iz tega rodu izhajajo Henriki: Peti, Sedmi in Osmi kakor veje, ki jih steza deblo.

Moje pravo ime je Tudor. Sir Nikolaj Bacon mi je bil samo krušni oče v mladih letih... Toda gospe Ani Baconovi, ženi njegovi, sem dolžan najglobljo in naj-

toplejšo zahvalo. Še več, njej dolgujem življenje. Čeprav v resnici ni bila moja mati, se je samo po njenem posredovanju zgodilo, da ura mojega rojstva ni bila hkratu priča moje smrti. Njeno veličanstvo je prav zares hotelo, da bi me bilo naskrivaj spravilo s poti.

Za marsikatero žensko ne more biti večjega daru, kakor je otrok ljubljenejšega spola. Vladarici, kolikršna je bila Elizabeta, pa ni bilo tako. Ona, ki me je rodila, je celo ob uri mojega neljubega prihoda zadušila sleherni čut naravne ženske in je v bolečinah ter nevarnostih porajanja kovala peklenski načrt.

»Ubijte ga! Ubijte!« je vpila ta nora ženska, »ubijte!« Lady Ana jo je v hudem strahu tolažila, pa zastonj. Ko so me pomolili Elizabeti pred oči, je zamahnila z roko, kakor da hoče odriniti od sebe tuj, ne svoj zarod.

Zastonj so bile prošnje in tolažba lady Ane. Potem je skušala rešiti vsaj mene, kraljeviča zle sreče. Skrila me je v svoje stanovanje, da ni za moje življenje v Baconovi hiši vedel nihče razen njena mlada dekla. Skrivala me je, dokler ni njen lastni, mrtvorojeni sin dal v njeni družini naravni prostor kraljevemu otroku, ki so ga odslej vzgajali kot najmlajšega sinu častitljive gospe.

Toda čeprav je bilo moje rojstvo kraljici, ki je hotela veljati za deviško, tako čez glavo, se je vendar potem še zanimala zame. Zapovedala je siru Nikolaju Baconu, naj me vzgaja rodu primerno, kakor da bi bil njegov

Pisec Shakespearovih dram je moral biti vseznalec, dvorjan, vpeljan v najzaupnejše skrivnosti evropskih dvorov, pravnik, genialen pesnik, doma v književnosti vseh časov. Nikjer morda ta njegova snovna in oblikovna vsestranost ter nedosegljivost ne prihajata tako mogočno do izraza, kakor v bajni pravljici komediji »Sen kresne noči«. Razkošje zgodbe, domislekov in zapletov, je v njej tako, da mu je mogel primerno podoba dati šele film z vsemi svojimi neomejenimi možnostmi. Film »Sen kresne noči«, iz katerega prinašamo v naslednjem nekaj prizorov, je režiral Max Reinhard, ki mu je Warnerjeva družba dala na razpolago kraljevska sredstva. Na spodnji sliki: atenski rokodellec Klobič, ki mu po čarovnih zmešnjavah škrate Spaka zraste v kresni noči oslovsko glavo, s kraljico vil Titanijo, ki ji je škrate zaslepil pogled, da se za kresno noč do smrti zaljubi v robavska z oslovsko glavo.

Sen kresne noči: Oberon, kralj svetlih vil, z njimi in z duhovi noči, po plesu teh bajnih gozdnih bitij.

rodni sin. Prihajala me je obiskovat, spraševala me je in preskušala moj mladi, pa zelo razgibani um. Kadar je bila dobre volje, mi je rekla »Moj mali Lord Keeper,« nikdar pa mi ni rekla kraljevič, ker mi ni hotela priznati naslova, do katerega sem imel pravico.

Vse to živi v meni kakor sen iz pretekle noči, če le zaprem oči.

Ko je odhajala v voz, sem pogosto slišal, kako je govorila siru Nikolaju v uho:

»Dobra ga učite prava, ker ga bo potreboval.«

Premišljal in tehtal sem te besede in spraševal, toda pri vseh mojih prizadevanjih ni siru Nikolaju nikdar ušla besedica o tej reči.

Nekaj let je preteklo, preden sem zvedel za svoje pravo ime in poreklo. Do tega je privedlo čisto naključje.

Bil sem z več gospemi in dvorjani pri kraljici, ko je neumno dekle začelo blebetati to zgodbo, ki ji jo je bil pošepetal Cecil v uho. Kraljica je pa slišala. Vsem je zastal dih. Nikdar še nisem videl take besnosti. Groza me je prevzela ob kraljičinem viharju.

Ubogo dekle je nezavestno ležalo kraljici pred nogami, zdelo se je, da ga bo zdaj zdaj konec. Nisem mogel več molče gledati. Kakor blisk sem planil skozi čakajočo gnečo dvorjanov in gospa, ki so v širokem krogu obdajali kraljevskega besa in njegovo žrtev. Pokleknil sem, da bi vzdignil nežno telo.

Top molk, ki je oznanjal vihar, je objel kraljico, lica so ji gorela kakor plamen. Potem je udarilo name kakor Jupitrova strela. Izgubila je razsodnost in ozir, iz nje so bruhnile skrivnosti srca:

»Moj rodni sin si, toda čeprav si kraljeve krvi, bister in umen, ne boš gospodaril nad Anglijo, ne nad svojo materjo, ne nad komer koli. Za vselej jemljem nasledstvo svojemu preljubemu prvorojencu, blagoslov moje zveze z..., ne, ne bom ga imenovala... Tudi ne bom razodela sladke zgodbe, ki jo ljudje le slutijo in tudi

ne vedo nič o skrivnih porokah, da ohranim kraljici te države ime neporočenega dekleta. Tvojemu kraljevskemu duhu se take pripovedi ne spodobijo.«

Ko je nehala, je velela naj izginem. Poslušal sem in odvedli so me h gospe Baconovi, ki sem ji povedal, kaj se je zgodilo. Življenje v vsej svoji mladi svežini se mi je zdaj začelo zdeti neznošno.

Nobena prava ženska ne more videti solz. Jokaje sem objemal tisto, o kateri sem menil, da je moja zlata mati, in jo rotil, naj pove, ali sem res njen in njenega častitljivega moža sin.

V joku in žalosti mi je mati razodela, da sem res kraljičin sin. Začel sem preklinjati kraljico, usodo življenja, potem sem se zgrudil in potoki solza so končali to sramotenje. Gospa Baconova je videla, kako mi je, in je dejala:

»Prizanašaj mojim ušesom, zakaj s tem ne žališ samo svoje matere, temveč tudi odličnega plemiča, svojega očeta, grofa Roberta Leicester... Prisegla sem sicer obema, da ti ne bom razodela te skrivnosti... Konec lahko zveš od babice, pa tudi zdravnik ti bo lahko dal dokaze, da imaš pravico imenovati se kraljeviča te države ter dediča prestola.«

Lady Baconova mi je potem povedala še zgodbo o skrivni poroki kraljice z grofom Leicesterom, ko je spravila s poti njegovo ženo Amy. Poročila se je z njim skrivaj, ko je bila še kraljična in jo je kraljica Mary dala zapreti v London Tower. Ko je Elizabeta zasedla prestol, so poroko ponovili pred pričami, toda vseeno je potem s prisego zanikala zakon z Leicesterom in materinstvo. Zli duh jo je gnal k vsemu temu...

Videl sem, da se ji je krčilo srce, ko mi je po tej pripovedki dejala zbogom, jaz pa sem sanjal o zlatih žezlih, o krasnih dvorih in o kroni na svojih nedolžnih laseh. Nobena krivica ne bo vrgla z angleškega prestola vnuka Henrika Osmea, sina Elizabete, in moj pravi naslov je: princ Waleški...

Čez čas me je moja kraljevska mati poklicala samega k sebi ter mi povedala, naj se ne imam za njenega sina

¹ Upravnik.

in da kraljevo ime ni zame, temveč da naj ostanem, kar pač sem.

Pravijo, da te nesreča, ki je nisi zaslužil, nikoli ne doleti. Mene pa je zadelo krivično prekletstvo in zatemnilo vse moje življenje.

Nisem nehal potegovati se za svoj pravi, pravični in nesporni naslov prestolonaslednika, princa Waleškega, toda Robert Cecil je netil razdor med mano in med kraljico, kateri je dopovedoval, da hočem zavladati Angliji in svetu, da hočem naščuvati ljudstvo, da me bo zahtevalo za kralja, da ne mislim na nič drugega, kakor na oblast in da hočem celo v vseh igrah igrati samo kralja...

Prestrašena kraljica je čez nekaj časa sklenila, da me prideli angleškemu poslaništvu na francoskem dvoru. Tudi grof Leicester je bil za to.

Novice o veselem življenju na francoskem dvoru so prišle tudi do mene in bil sem zaradi tega vesel zaupne naloge, za katero so me poslali v Francijo. To pregnanstvo, ki naj bi me bilo spametovalo, je po naključju Previdnosti koristila želji mojega srca. Ko sem sklenil, da se začnem učiti skrivnopisja, sem takoj začel sestavljati skrivno pisavo, ki mi je omogočila sporočiti mojo zgodbo. To ni zbudilo nič sumnje, mislili so, da so se moja čustva podela, kakor se poleže morje po viharju.

Zaradi tega me niso motili v raziskavanjih. Izumil sem skrivnopolis z dvema vrstama črk, ki se zdi, da ga je skoraj nemogoče brati, dokler iskalec ne najde ključa ali pa če ima naravnost božanski dar.

Tam sem doživel prvo svojo ljubezen z Margareto Valoiško, sestro francoskega kralja. Ta ljubezen je sončno Francijo za moje srce spreminjala v raj.

Zgodbo o tej ljubezni popisuje nekaj krajših del v francosčini. V te knjižice sem skril dosti zaljubljenih skrivnosti, ki naj bi Margareto pozneje razveseljevale.

Tudi ko nisem več dvomil o njeni nezvestobi, nisem mogel Margarete pozabiti, zakaj bila je lepša od najlepših Angležinj. Šele čez štiri desetletja sem se mogel poročiti z drugo žensko...

Spak, povzročitelj vse zmede v kresni noči.

Tezej in Hipolita, atenska vladarja; pod njunim blagohotnim pokroviteljstvom se odigrava vsa zmešana zgodba kresne noči...

Dva para: Lisander in Hermija, Demeter in Helena, ki ju kresna noč razdruži in spet vrne v srečo lepe ljubezni. (Vse slike Warner Bros.)

Ker sem spretno izpolnil nalogo, zaradi katere so me bili poslali, sem menil, da mi bo kraljica, moja mati, zdaj bolj naklonjena. Toda spodletelo mi je v ljubezni, nisem mogel dobiti Margarete in uresničiti svojih sanj, a tudi pri Elizabeti mi ni nič uspelo.

Pustil sem torej ljubezen in sanje o prestolu ter ves čas in ves svoj um posvetil znanosti, da bi v njej napredoval toliko, da bi moje ime lahko zaslovelo. Prizadeval sem si za to ne le zaradi lastnega zadoščenja, ne le zaradi napredka človeštva, temveč tudi da bi se uveljavil pred svojo kraljevsko materjo in jo morda le pridobil zase.

Toda ni se mi posrečilo, zakaj Cecil jo je še vedno prepričeval, da jo hočem samo vreči s prestola, čeprav sem zahteval samo priznanja za svojo naravno pravico.

Atenski rokodelčiči se s Klobčičem dogovarjajo za igro pred kraljevim dvorom.

biti razglašen za prestolonaslednika, ker sem bil kraljičin prvorojenec, z naslovom princa Waleškega, potem pa biti vladar z imenom in naslovom.

Elizabeta je imela z Walterjem Deverenxom še drugega sina, Roberta, poznejšega grofa Essexa. Tudi tega iz pravičnega zakona kakor tistega, ki zdaj govori še nepoznanemu razvozlalcu tega skrivnopisa, ki bo odprl vrata groba, da sterc vezi, ki skrivajo čudovito zgodbo. A če bi kraljica umrla ali odstopila, bom jaz, njen starejši sin, po božjem pravu podedoval žezlo in prestol. In država bo lahko vesela, zakaj imela bo modrega vladarja.

Grof Leicester je mojega polbrata Roberta, ki je nosil v začetku njegovo ime, vodil na dvor, kjer mu je kmalu zrasel greben, ko je zvedel, da je kraljičin sin. Zgodovina pripoveduje, kako daleč si je upal. Toda edino moja skrivnopsna zgodba lahko odpečati vse skrivnosti, tako dolgo zakopane v molčečih dvorinah.

Zares drzno je pero, ki si upa pisati zgodovino kraljev, pa četudi v skrivnopsu.

Moj pravi oče, grof Leicester, ni hotel pri kraljici posredovati zame, čeprav je bil v milosti in bi mu bilo moje znanstveno delo pomagalo. Prevečani dvorjani so pa uganili, da mora biti v meni in njem ista kri.

Leicester je dal preskrbeti izkaz o mojem rojstvu, podpisan po dvornem zdravniku, zanesljivih pričah in babici, listine, ki so pričale o zamenjavi z mrtvorojenim sinom gospe Baconove. Hotel je urediti vprašanje o nasledstvu, da bi po Elizabetini smrti ne bilo zmed. Toda zbornica je predloge na kraljičino zahtevo zavrgla.

Zdaj se je tudi oče začel odkrito zavzemati za Roberta, mlajšega kraljičinega sina, ker je sodil, da se bom jaz posvetil ves in samo znanosti. Z Robertom sva postala na dvoru tekmeča, kar je raztrgalo vezi, ki so naju družile od detinstva. Najine radosti in žalosti so bile do tedaj deljene. Zdaj je pa bilo vsega konec. Ko se je srce spremenilo in ko je zazijala razpoka, je besede ne morejo napolniti...

Čeprav je kraljičina ljubezen vedno bolj veljala Robertu, sem še vedno na tihem upal, da bom le kdaj videl krono na svoji glavi.

Vrgel sem se v znanost in sklenil pisati dela v vzvišenem slogu, ki bi jih lahko vprizarjali na odrih in brali po knjižnicah, da bi zajela čim več ljudi, ter v znanosti in modrosti spravila s sveta angleško manjvrednost, ko so Angleži drugim narodom vendar enaki po poštenosti in razumu. Upanje, da bom to dosegel, je hranilo mojo vnemo pri delu.

Da sem pa mogel v svoje delo skriti nevarne skrivnosti ter jih sporočiti bodočnosti, sem moral iskati novih poti, celo ko sem objavljajal pesnitve, ki se je zdelo, da so namenjene samo ljudem v razvedrilo. Začel sem svoja dela skrivati pod druga imena.

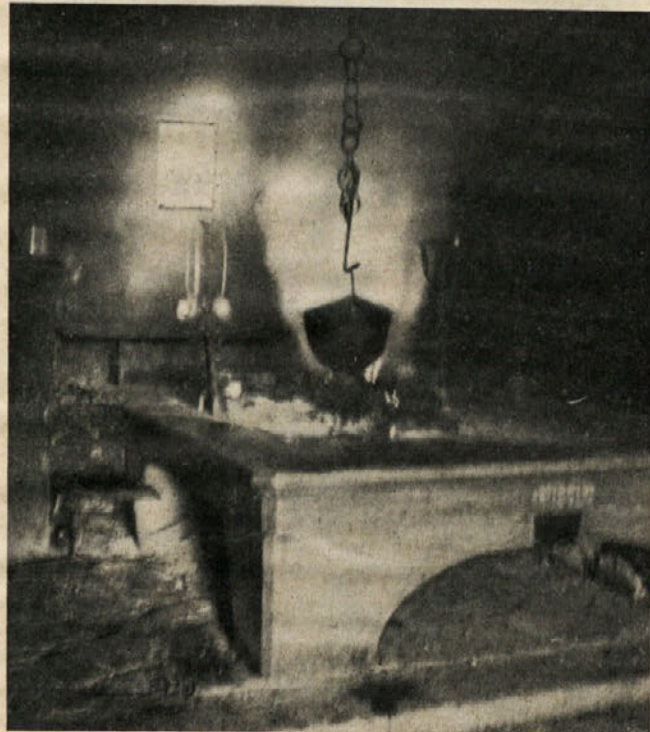
(Dalje.)

Svojevvrsten dimnik na kraški domačiji.

Za Kranjca je to nov svet, svojski po obliki in življenju, vendar slovenski. Mogoče še bolj zavestno slovenski, ker je borben in vztrajen.

Življenje Kraševca je trdo, še teže kakor na Kranjskem. Zemlja tam zahteva mnogo več potu in mnogo ljubezni. A naš Kraševac vztraja na njej, se bori za svoje življenje in proti usodi.

Ognjišče v kraševski kuhinji.

Naredimo danes enkrat tako, kakor da bi bilo vse kot nekdaj, ko ni bilo ne draginje, ne vojne in ko nismo imele nič bolj važnega, kakor izbirati nov pomladanski klobuček, bluzo ali kostum. Kar se tiče izbiranja, moramo priznati, da je danes res važno, kaj si nabavimo, ker mogoče bo treba v istem plašču hoditi tri, štiri, pet pomladi ali pa še delj.

Iz vse te množice modelov bo treba poiskati tistega, ki nam v vsem, v kroju in barvi, popolnoma odgovarja in katerega se ne bomo tako kmalu naveličali. Muhe enodnevnice, kakor pretirano nabrana krila, z volančkami in čipkami preobložene bluze itd., vse to je izginilo in dobili smo novo smotno modo 1941.

Pariz ima kljub vojni še vedno glavni vpliv na modne stvaritve vsega sveta in zato opažamo povsod veliko kostumov. Morda ker so izmed vseh ženskih oblačil še najbolj slihenj vojaški uniformi, mogoče ker so izredno praktični in ker se podajo vsaki postavi, mogoče je vzrok, kaj tretjega, kdo ve? Naša dva modela (4, 5) imata vse značilnosti letošnje pomladanske mode. Precej dolgo, ravno jopico in ne preširoko krilo, v katerem se pa le lahko hitro stopi. Glavni okras so seveda — žepi. Gotovo je tu tudi eden vplivov vojne na modo, kajti v teh ogromnih žepih lahko dame nosijo vse potrebščine; v vojskujočih se državah žepne baterije in razne legitimacije, pri nas pa, hvala Bogu, le denarnico, robček, glavnik in dozo za puder. Letošnjo pomlad bomo videli žepe v vseh velikostih in oblikah, pokonci stoječe, poševne in okrogle, vrezane in našite, žepe na jopah, plaščih, na oblekah in krilih, žepe spredaj, na strani in celo zadaj kakor na moških hlačah.

Plašči imajo še vedno obliko redingota in se tesno prilagajajo životu. Zanimiv je zlasti naš model št. 6, ki je iz temno modro in belo črtastega sukna z zanimivo garnituro iz belega pikeja.

Ce si že ne mislite nabaviti novega plašča ali kostuma, ena izmed naših ljubkih bluz vam bo pa le mogoče všeč in si jo boste omislili! Vse so iz potiskane pralne svile ali žoržeta in bodo nedvomno posvežile vašo lansko pomladno garderobo.

V modi klobukov ločimo dve glavni niti, ali so potisnjeni čisto na oči in izgotovljeni iz bleščeče slame, ali pa so ravno nasprotno privihani nazaj kot pozimi. Najbolj priljubljen pa bo seveda še vedno turban, v vseh oblikah, ker se res poda vsakemu obrazu. Naš model je iz originalno drapiranega gorčičnorumenega jerseyja.

Letošnja

smotrna

moda za

pomlad

Moderne pričeske

1

Glavno pravilo se glasi: kar ti pri-
stojajo, je moderno. Seveda pa imajo vse
pričeske nekaj skupnega in to so — še
vedno in čedalje bolj — kodri. Od kar
smo jih pred nekaj leti odkrile, se ne
moremo več ločiti od njih. Gladki moško
pristrizeni lasje res niso posebno po-
lepšali nobene ženske, pristajali so kveč-
jemu čisto mladim dekletom. Sedanje
najnovejše pričeske so tako raznovrstne,
da si vsaka lahko izbere tako, ki ji bo
najbolj pristojala. Spretno počesani la-
sje lahko zakrijejo majhne pomanjklji-
vosti, hkratu pa lahko ugodno podčrtajo
lepoto fino oblikovanega ušesa in pravi-
lno črto vratu.

Za mlade obraze je še vedno najbolj
primerna tako imenovana »paževska pri-
česka« (št. 1). Lasje se tesno prilagajajo
glavi in so na temenu zviti navznoter,
ter tvorijo debel zavoj. Zadaj morajo
biti daljši, ob straneh pa krajši. Na čelu
tvorijo ljubko čopko, ali pa so gladki in
prevezani z baržunasto pentljo. Te vrste
pričeska je primerna zlasti za svetle lase,
seveda pogoj pa je, da so vedno čisti in
svetlikajoči, kar z lahkoto dosežemo z
vsakodnevnim krtačenjem.

Naša druga slika predstavlja zelo
preprosto in praktično pričesko, ki pri-
staja skoraj vsakemu obrazu. Lasje so
po sredi razdeljeni s prečo in nakodrani
samo na koncih. Z glavničkom ali za-
ponko so pripeti tako, da je uho prosto.
Ni treba, da bi bili posebno dolgi.

Lani je kazalo, da se bo udomačila
tudi pri nas tako imenovana »coiffure
haute«, katero so oznanjali francoski
modni diktatorji. Pristajala je le čisto

4

pravilnim ozkim obrazom in ženske se
niso moge odločiti, da bi kar čez noč
odkrile vrat in se česale navzgor. Naša
tretja slika predstavlja nekaj kompro-
mis, in sicer so lasje spredaj in ob stra-
neh počesani navzgor in zaviti v rahle
kodre, ki ljubko padajo na čelo. Uho je
prosto in šele čisto zadaj so lasje gosto
nakodrani ter zakrivajo skoraj ves vrat.
Ta pričeska ima nekaj kapricioznega in
je primerna zlasti za večer.

Na sliki št. 4 vidimo zelo moderno
pričesko, ki bo pristojala posebno dobro
črnatolaskam. Lasje so nakodrani samo
na koncih in zaviti v debele zavoje, ki
so položeni nalahko okoli glave in pri-
trjeni z glavnički. Na čelu so malo on-
dulirani, kar precej omili strogost te
zelo svojevrsne pričeske. Primerna je
zlasti za dame v zrelejših letih.

Vedno zopet pa srečujemo ženske s
čisto preprosto česanimi lasmi, z veli-
kimi, skoraj razpuščenimi kodri, ki zlasti
lepo obroblija enakomerne obraze. Tudi
čisto gladke, po sredi s prečo razdeljene
pričeske vidimo tu in tam. V glavnem
so lasje vedno precej dolgi, kar posebno
lepo izpopolnjuje nove mladostne spo-
mladanske klobuke.

3

10 DOBRIH NASVETOV GOSPODINI

1. Če vam je ostala štrca kruha, ki
ni več sveža, lahko napravite pikantno
predjed. Ob strani kruh prerežite, vze-
mite sredico ven in napolnite nastali
prostor s sesekljanimi ostanki pečenke,
gobami, koščki klobase itd. Nato jo pe-
cite eno uro na slabem plamenu.

2. Če vam dete ponoči slabo spi, pri-
denite njegovi večerni kopeli 10 dkg li-
povega čaja.

3. Če nimate posebne gumijaste kr-
tače za čevlje iz semiša, si lahko poma-
gate s kosom zvitega krepčoržeta, s ka-
terim drgnite usnje.

4. Srebrno skledo, ki ima rjaste ma-

Najmodernejši kroj za
moško obleko

deže, očistite s toplim kisom in posušite
nato z žaganjem.

5. Če niste posebno izurjeni v plete-
nju, si naredite najprej vzorec (n. pr.
30 pentelj, 5 cm visoko), nato boste mere
lahko določili.

6. Vse pletene stvari bodo trajale še
enkrat tako dolgo, če prevlečete takoj
komolce s tenko nitjo ali jih podložite
s kosom istobarvnega blaga.

7. Ni treba, da bi vsa hiša vedela,
kdaž boste imeli ohrovt za kosilo! V vo-
do, v kateri se kuha, denite vrečico kruš-
nih skorjic, ki vzamejo ves neprijeten
vonj.

8. Kolobar, ki je ostal od bencina pri
čiščenju madežev iz volnene obleke, la-
hko odstranite, če pokrijete tisto mesto z
vlažno krpo in ga z vročim železom pre-
likate.

9. Če hočete, da vam bodo cvetlice v
vazi ostale dolgo časa sveže, potresite
stebela s suhim škrobom, preden jih da-
ste v vazo.

10. Shranjujte lupine od mandarin!
Denite jih v konjak, kateremu ste pri-
dejali nekaj sladkorja in čez dva me-
seca boste imeli izvrsten curaço.

Starinska slovenska kraška domačija v Kobdilju

Prelep primer svojevrstnega in originalnega ljudskega stavbarstva

Iz ljubljanske drame:

Zaključni prizor iz Shakespearovega „*Othella*“. Režija Šest, v glavnih vlogah Levar—Othello, Boltarjeva—Desdemona, Sever—Jago.

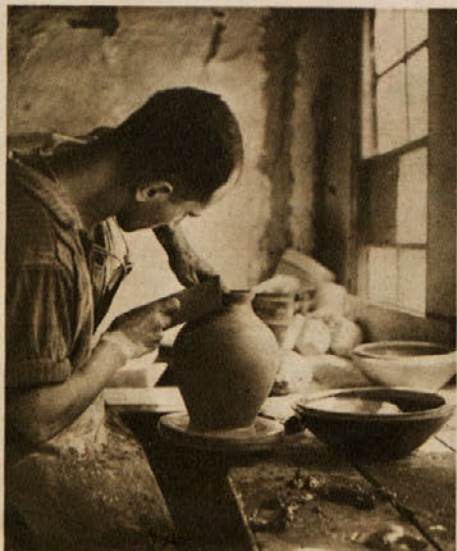
Spodaj: Prizor iz Gehrijeve komedije „*Sesto nadstropje*“. (Fotó J. Vertin)

(Foto Sl. Smolej)

Narodna noša, kite čez pas — ponos slovenskega dekleta in žene

LONČAR

Vasil Savov

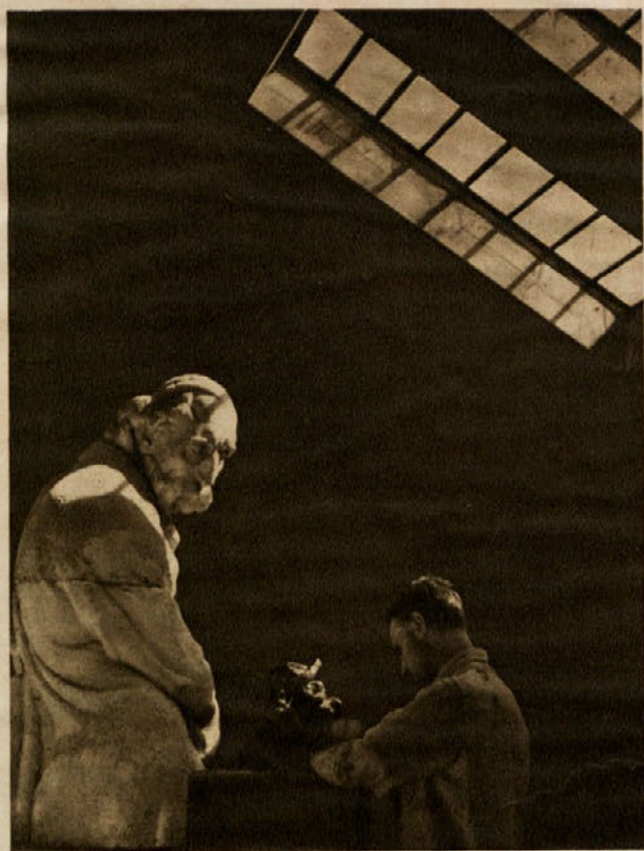

Iz novega fotografskega mesečnika »Savremena fotografija«, v katerem sodelujejo poleg drugih tudi slovenski amaterji, smo posneli nekaj lepih fotografij, ki lepo pričajo o dostojni višini fotografske umetnosti pri nas

POT V SNEGU

Dr. Branko Kojic

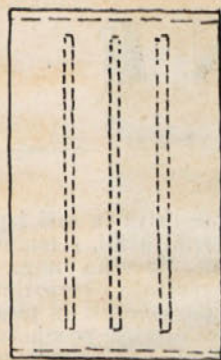
KIPARJEV ATELJE

Vlado Cizelj

SV. JAKOB
(NA KATARINI)

Ante Kornič

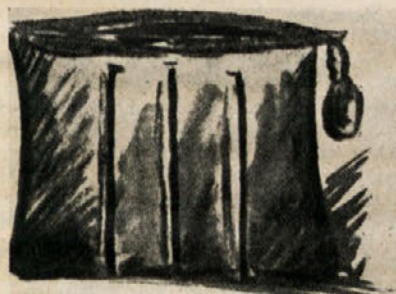
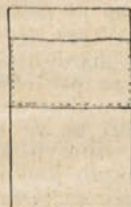
Preprosta ročna torbica

Naredite jo lahko sami, in sicer iz tenkega usnja (ovčine), klobučevine ali pa iz debele rips-svile v barvi vaše nove pomladanske obleke. Naš vzorec, ki se zapira s patentno zadrgo, je iz črne klobučevine, podloga pa je iz istega materiala vinskirodeče barve.

Potrebujemo: 24×40 cm črne klobučevine (dobi se v trgovini za modne potrebščine); 22×40 cm rdeče (ali živorumene, zelene, kariraste) klobučevine; 1 patentno zadrgo; 3 do 4 preluknjane novee.

Najprej pripravo z velikimi vbodi na eno stran črne klobučevine kos starega blaga v isti velikosti. S kreda zaznamujemo črto okrasnih šivov, katere potem točno prešijemo na stroj. Proge naj bodo približno 1 cm široke, tako da lahko potegnemo skozi volnene niti s pomočjo varnostne zaponke (slika št. 1). Sedaj blago prepognemo, zašijemo ob straneh in obrnemo. Od rdeče klobučevine (podloga) odrežemo 12 cm in našijemo ta kos kot žep (slika št. 2). Nato tudi ob straneh zašijemo in obrnemo. Sedaj damo podlogo v torbico, ki smo jo na zgornjem robu privihali za en centimeter navznoter, in oboje trdno zašijemo na roko. Če hočete, da bo torbica še bolj trdna, lahko daste med blago in podlogo kos štramina ali krojaškega platna. Patentno zadrgo našijemo 1 cm pod robom. Na koncu pa pritrdimo verižico, na katero smo nabrali šop preluknjanih noveev. Nekaj jih imate mogoče doma ali pa jih zamenjate v banki.

2.

Narod ima siguren občutek za vse ono, kar je zdravilno. Ni le slučajno, da se ravno pri nas popije toliko bele kave. Naše gospodinjje jo vedno mojstrsko pripraviti. Naravno, s „Kolinsko“ to vedno dobro uspe.

**IZREDNO IZDATNA
KVALITETNA CIKORIJA**

Pojasnilo. Uredništvo naknadno opozarja, da je vsak posnetek in pretisk slike župnika Humarja prepovedan, da je slika last prof. Jožefa Pungartnika, Opekarska c. 1-8, Ljubljana.

Profesor Pungartnik je po opisih še živčih ljudi naredil še eno sliko, ki najzvesteje prikazuje lik pok. Humarja iz zadnjih let njegovega življenja. Slika bo brez dvoma zanimala vse tiste, ki so še pok. župnika poznali, kakor tudi ostale, zlasti v krajih in farah, kjer je Primskovski gospod pastiroval. — Tudi o tej sliki in naročbi daje vsa pojasnila prof. Pungartnik.

KUHINJA IN GOSPODINJSTVO

Golaževa juha s cmoki kot ena jed (za štiri osebe).

Pol kilograma na koščke zrezane govedine (od bržole ali male mulprate) pražimo na masti z dvema čebulama, papriko in paradižnikovo mezgo. Ko se je čebula popražila, potresemo meso s tremi velikimi žlicami moke, še malo pražimo in nato zalijemo z en in pol litra vode ali kostne juhe, osolimo in pustimo, da zavre. Olupljen strok česna zrežemo z malo kumine, oboje zavežemo v čisto belo krpico ter dodamo juhi kot začimbo. Potem olupimo štiri krompirje, jih razrežemo na velike kose ter jih damo juhi. Iz enega jajca, malo masti, enega kozarca vode ali mleka, ter primerne količine moke vmešamo mehko testo in z žlico zakuhamo cmoke v golaževu juhu. Ko so pol ure vreli, damo juho kot samostojno jed za kosilo ali večerjo na mizo.

Testo iz oevirkov.

Če smo evrli slanino, imamo gotovo malo več oevirkov v shrambi, ki jih lahko s pridom uporabimo za prav dobro krhko testo.

Pol litra suhih oevirkov sesekljamo in zmešamo s pol litra moke, malo soli,

dvema rumenjaka, dvema žlicama kisle smetane, dvema žlicama belega vina (lahko izostane). Temu primešamo dva dkg kvasa, ki smo ga raztopili v mlačnem mleku. Testo gnetemo, da postane gladko, ga pokrijemo in pustimo pol ure počivati. Nato ga tanko razvaljamo in ga zložimo skupaj kakor masleno testo. To ponovimo trikrat v presledkih po četrtr ure. Ko je zadnjič zvaljano, izrežemo z obodcem pogačice. Te pokladamo na pomazan pekač in jih postavimo na topel prostor, da vžidejo. Preden jih damo v pečico, jih po vrhu namažemo z raztepenim jajcem ter jih nato lepo rumeno spečemo. Serviramo tople k solati ali spinaci. Iz odrezkov svaljkamo majhne slanike, ki jih pomažemo z jajcem, potresemo z debelo soljo in kumino ter jih spečemo.

Med dve in dve pogačici pa lahko tudi damo malo mesnega nadeva (hašé, pražene možgane, sesekljano gnjat), jih stisnemo skupaj, spečemo ter damo s solato kot samostojno jed na mizo.

Parliške košarlice.

»Pariško klobaso« ali debelo »Posebno« narežemo neolupljeno na enakomerne rezine, ki jih na masti naglo

ocvremo. Koža se pri tem skrči in iz rezin nastanejo lične košarice, ki jih napolnimo z gosto špinaco, jajeno jedjo ali praženimi gobami.

Krompirjev kruh.

Kilogram krompirja skuhamo, olupimo in pretlačimo ter mu dodamo malo mlačnega mleka, da dobimo redko kašo. Tej primešamo kilogram enotne moke, tri dkg kvasa, primerno soli in malo janeža. Testo dobro gnetemo, da postane gladko in ga pustimo, da dvanajst ur shaja; zato je dobro, da pripravimo testo že na predvečer. Drugo jutro testo spet pregnetemo, naredimo iz njega dve štruci, ki naj vžideta. Spečemo jih v zmerno topli pečici. Tak krompirjev kruh se ne posuši tako kmalu in je zelo okusen.

Kakavova torta.

4 dkg masla mešamo z 2 celimi jajci in 30 dkg sladkorja pol ure. Nato primešamo 4 dkg kakava, ¼ l mleka in ¼ kg moke z 1 pečilnim praškom. Zmes damo v pomazan model in jo v topli pečici pol ure pečemo. Mrzlo prerežemo ter jo nadevamo z marmelado ali stepeno smetano.

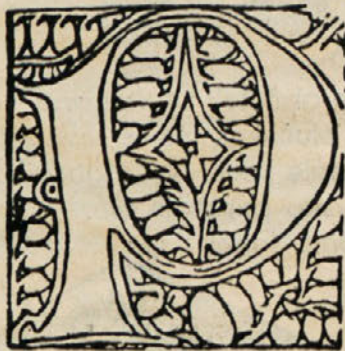
Ne pozabite nabrati sedaj nekaj divjega kostanja. Posušite ga in olupite. Precejen ocedek je izvrstno sredstvo za pranje temnih volnenih oblek.

NA KOPRIVNI

ROMANTIČEN POTOPIS V STAREM SLOGU MAKS JEZA

Motto:

Pozdravljen, zahvaljen, napivan,
naš župnik-junak, Hojnik Ivan.

eti dan svojega popotovanja sem prišel do Svetega Jakoba, župnije, ki leži visoko v koprivskih gorah. Ker se je dan že nagnil, sem se nemudoma podvzval in si poiskal stanu za noč. Sprejeli so me v farovškem gostišču in hvaležnega spomina moram zapisati, da prav ljubeznivo. Kar takoj naj tudi zapišem, kar se mi zdi posebno zanimivo,

da imajo namreč v farovžu urejeno skromno gostišče za tujce, ki ponevedoma ali hote zaidejo v ta gorati kraj. Reči je treba, čemur v vznesenih in lepo zvenceh besedah poje hvalo tudi spominska knjiga, ki leži na mizi v gostinski sobi, da dobiš pri tej hiši izvrstnih okrepčil za utrujeno telo. Z velikim zanimanjem in čustvom domovinskega ponosa sem prebiral omenjeno knjigo, bral globokoumne reke in vedre šaljivke z ostjo ali brez nje ter iskal v njej slavnih imen. Po izdatni večerji, ki spravi lačnega popotnika zopet v dobro voljo in vrne njegovim izdelanim udom poprejšnjo čilost, sem odšel spat v velik kup sena, ki so ga domači ljudje zvrnili pred hišo. Tenkočutnim damam, ki bi utegnile imeti pomisleke proti takemu načinu nočevanja, bodi povedano, da mi je bil že od prvih hlač to največji užitek. Resnično, tudi to prelepo poletno noč sem ga bil v obilni meri deležen. Seno je prijetno dišalo, v travi krog mene so prepevali črički in godli murenčki, preko neba so prhutali netopirji. Zvezde, te lučice nebeške, so se druga za drugo prižigale. Ko so zagorele v polnem sijaju, se je na vasi oglasilo ubrano petje. Bili so fantje, mladi Korošci, o katerih gre glas, da so pevci vsi do zadnjega. Poslušal sem torej lepo petje, gledal zvezdne utrinke in tudi v meni je zablisnila prenekatera lepa misel. Tesno mi je postalo pri srcu in solze, ki jim vzroka ne vem, so mi silile v oči. Mnogo poti sem že prehodil in belih cestá premeril, ali tako čiste, nepokvarjene stvarnice božje nisem še našel pod soncem. Nikoli bi ne verjel, da je mogoče še v dneh vojska in morij najti kje toliko lepote. V srcu se mi je ljubezen do naroda, čigar pesmi so tako lepé, nanovo razplamtela. Sam ne vem, kdaj mi je spanec zatisnil trudne oči, in tudi tega bi ne mogel reči, koliko časa sem taval v kraljestvu sanj.

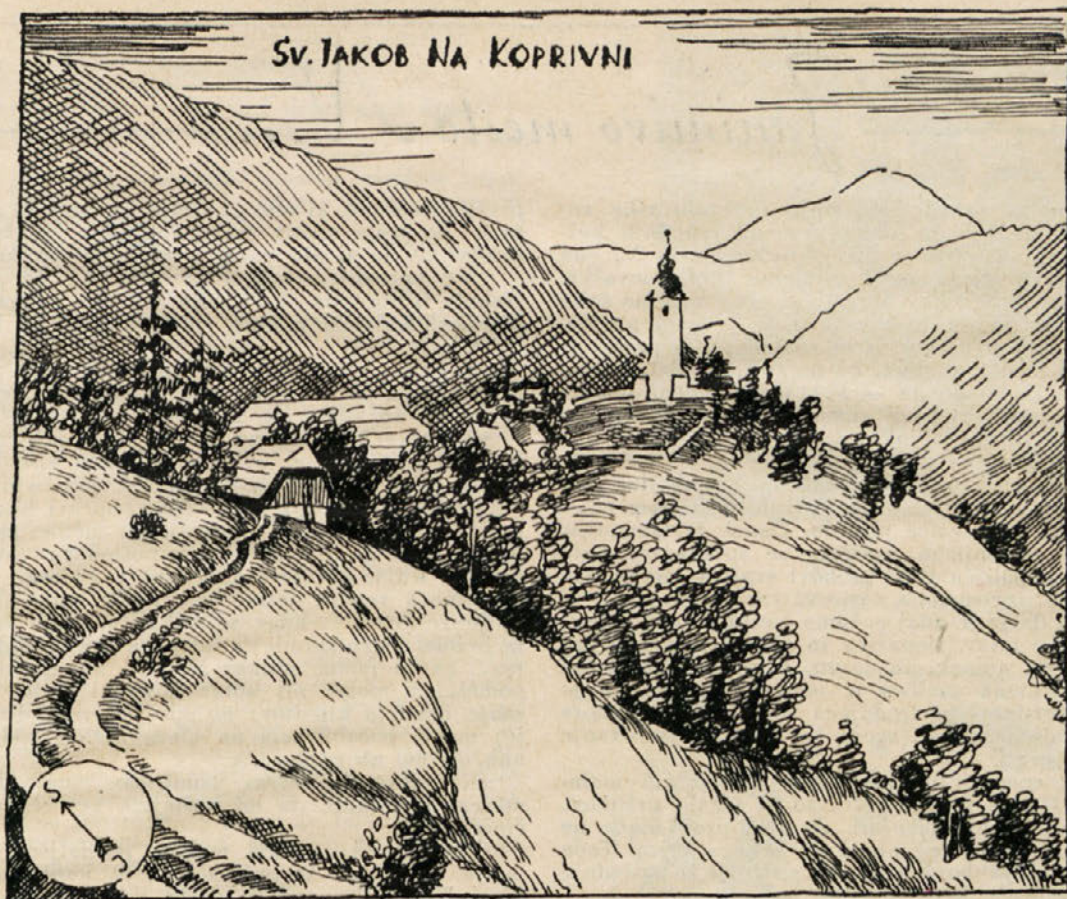
Zbudil me je jasni glas zvona, ki je vabil v cerkev. Vstal sem, se otepel sena, ki se je oprijelo mojega oblačila in se napotil proti hramu božjemu. Jutro je bilo tako, da ne najdem besedi, ki bi ga opisale, kot bi zaslužilo in najsi se še tako priporočam svoji božanski Modrici, tukaj je tudi ona brez moči. Postal sem torej ob pokopališčnem zidu in se razgledal naokrog po gorah in dolinah, kajti — in to bi moral že spočetka omeniti — cerkev sv. Jakoba Komposteljskega kraljuje vrh visokega hriba, odkoder nese oko silno daleč. V tesnih dolinah še mrak, v visokih vrhovih pa je že kraljevalo sonce. Silna Peca je videti prijazna in praznična, v soncu je zardela kakor kmečka nevesta. (Nekolikanj me je zaneslo s to primero, naj mi dragi bravci oprostite!) Lepo bi ji bilo sedaj na teme stopiti in se ozreti po množici dolin, vršacov in goličav. Raduhi je bel oblak pokrila

glavo kakor kučma, le neprijazno se ozira in srši izpod nje. Krog in krog stoje visoki in strmi hribi, s temnimi gozdovi porastli, kamor, bi dejal, človeška noga le redkokdaj stopi. Le tu in tam razveseljuje oko prijetno zelena leha ali poseka, nižje doli pa senožeti in pisane krpice nepravilnih oblik, skromne njivice posejane z ovsom in zasajene s krompirjem. Sredi teh zelenih otokov pa stoje bele hiše s sivimi skrilnatimi strehami, seniki, hlevi in skednji. Kakor kraljestva se mi zdijo ti mogočni kmečki dvorci, če smem uporabiti to drzno primero, stara, neodvisna kraljestva, saj je do najbližjega sosedu, sodim na oko, najmanj uro poštene hoje skozi gozdove. Nekje sem bral stavek, da kdor hoče trpina videti, naj gorskega kmeta obišče. Takrat ne, sedaj ga pa popolnoma razumem in odobravam. Resnično trd in krut mora biti tukaj boj za ovseni kruh. Modri naš svetec Slomšek so sicer zapisali, da »sdrava fapa ino zherftva voda fta pol kruha«, pa bi si, nevredni popotnik, drznil vsaj na tem kraju ugovarjati. Do kruha, se mi zdi, je dolga in težka pot. Iz gozdnih temin se tu in tam dviga in krotoviči pod neba sinjino siv dim. Ogljarji žgejo ali, kakor tu pravijo, kuhajo oglje. Vse je tako mirno, da se človeku vsiljuje vtis, kot da stoji pred čudovito sliko najgenialnejšega vseh živopiscev. Le nekje daleč pojo kравji zvonci, čeprav krav ni videti in če napneš uho, slišiš v dragi pod seboj šumeti reko, ki nevdržema drvi preko pečin in nagnitih debel. Primera se mi vsiljuje za primero, slika za sliko, in živo mi stopajo pred oči podobe iz povesti in zgodb o tolovajih, rokovnjačih, puščavnikih in divjih lovcih. Tukaj bi se vse to moglo dogajati.

Resnično, kraj, ki sem ga s tolikim ognjem občudoval, je bil v starih časih pravi raj za vojaške ubežnike, zločince, tihotapce in divje lovce. Župnik mi je pripovedoval sila zanimive dogodbe. Iz daljnih krajev, iz Štajerske, Koroške in Kranjske so pribežali mladi ljudje, utonili za dolga leta v teh gozdovih in se preživljali, kakor so pač vedeli in znali, dokler ni bil njihov zločin pozabljen ali krivda odpuščena. Mnogoteri pa se niso nikoli več vrnili ter so preko preteklosti napravili črto. Ostali so v teh gorah, raztreseni po samotnih kmetijah in živeli drugo življenje pod drugim imenom. Oženili so se in nov rod se je zaril v te gozdove. Matične bukve teh krajev da vsebujejo čudovite romane — seveda za onega, ki jih zna brati med skupimi predalci. Drugi so živeli dalje svoje divje življenje, prenašali preko gora kontrabantsko blago, tobak, streljali divjad in nadlegovali mirne gorjance. V silno nadlogo so bili, zato so cesarske oblasti poslale nádnje celo vojsko žandarjev in soldatov. Le-ti pa čas in drugačne prilike so jih nazadnje iztrebili. Tudi to je zapisano v bukvah.

Prelepo cerkev oklepa bel zid, za zidom pa se vrste grobovi. Leseni križi, nagniti in od dežja ter vetrov prepereli, se sklanjajo nad zelenimi rušami, obraščenimi z visoko, divjo travo in poljskim cvetjem. Zastonj se sklanjam in napenjam oči, da bi prebral napise; vse je spral dež. Prav nič turobno se mi ne zdi na tem kraju, prej pač veselo. Mrtvi leže v zemlji kakor semena, na njih mestih je že zdavnaj drug rod.

Stopil sem v cerkev, kajti kázno je bilo, da se je božje opravilo že pričelo. Cerkevica je močno podobna deželški podružnici, malih mer, pa čedne vnanjosti in notranjosti. Kmečki mojster jo je svetlo pobelil in poslikal z okorno roko strop in stene. Délovni dan je bil in košnja v vsem razmahu, zato je bilo v cerkvi le malo ljudi. Kar se mene tiče, me ni sram zapisati, da sem sedel tam pod korom z močno prazničnimi občutji, ki jim pravega razloga ne vem. Menim pa, da zaradi gorá, kjer se grešni človek počuti tako zelo otroka božjega in kjer se Bog v svojem stvarjenju tako veličastno kaže. Stari gospod mašuje, kakor pač ma-

šujejo vsi stari župniki; reči hočem, da zdaj tiše, zdaj glasneje govori z Bogom kakor v navadnem razgovoru. V klopi ob strani oltarja je sedel ministrant in s polglasnimi opombami ter živahnimi kretnjami ravnal dečka, ki je klečal pred oltarjem in se v zadregi oziral. Ministrant, tako so mi pravili, se je pred dnevi ranil v gozdu in noga mu je močno otekla. Do cerkve je prišel s palico. Le-to je tamkaj skril v košat grm in odskakljal v zakristijo po eni nogi. Sedaj je učil svojega naslednika. Jutranje sonce je lilo skozi okna, skozi odprta vrata pa je bilo slišati govorjenje ljudi in kosce, ki so brusili kose, pa to nas ni motilo. Resnično, zopet sem v zadregi in ne najdem besedi, da bi popisal, kako lepo je bilo pri tej maši.

Ko sem čakal na gospoda, sem si v rebri še ogledal veliko mravljišče, kamor je sinoči zanesel gospod živega gada mravljam v obed. Našel sem ga že mrtvega, drobne živalice so se ga že lotile in kázno je bilo, da bodo do sončnega zahoda opravile svoj posel. Potem sem razmišljal, koliko tem gorjancem pomeni njihov župnik, edini šolani človek daleč naokoli, saj nima v skrbi le duš, marveč tudi telesa: gnilo zobovje jim dere, rane obvezuje, bolezní preganja, še na živino se spozna. Silo vodá je ujel v žice ter gorski vasi oskrbel luč, bistri gorski izvirek je speljal po ceveh do ljudi, da jim ne zmanjka čiste studenčnice, pozabljeni, nedostopni kraj je s cestami in potmi zvezal s svetom in ustanovil šolo, kjer je nadebudno koprivsko mladež dolga leta sam bistril in likal. Po pravici ga imenujejo oni, ki ga poznajo, župnika-junaka, saj je vse svoje življenje in svojega življenja delo pustil tem ljudem, toliko da je utegnil romati v Rim in Sveto deželo. Sedaj mu je lice že ostarelo, volja pa mu je še čila in mladostna kakor svoje dni.

Ko smo se odteščali, hvalo kuhinji sem že pel, smo krenili na pot proti Solčavi. »Smo krenili,« sem zapisal, ker nas je bilo sedaj že troje popotnikov z istim ciljem in ker se nam je pridružil še župnik kot vodnik, njemu pa dva psa, eden šepav, drugi gluh kot noč. Pot nas je vodila skozi gozdove, pa je treba reči o njej, da je

zadosti zložna in varna. Župnikovo ime nosi, ker jo je on z mujo Koprivcev zgradil. Vso pot nas je dobri gospod prav pošteno kratkočasil in učil. Zdaj pa zdaj se je ustavil in z roko po zraku risal, kje da bo šla nova cesta, ki bo, tako si jo je pač zamislil v svoji glavi, vezala koroško deželo z belo Ljubljano. »Tukaj vidite,« nam je govoril, »tu mimo teh pečin bo tekla, one stene tam se bo ognila, se tu lepo zaobrnila in zavila malce nazaj, se izmotala iz goščave in stekla po planem do cerkve. Vse smo že odmerili, celo svet, ki je mežnarjev (prav nič se ni krčil in onegavil razumni mož), smo že zakoličili. Kar v zemljó pogledjte!« Nekomu od nas je, tako bi dejal, nehote ušel vzdih in zraven besedica »denar«, pa ga je gospod brez oklevanja živó in dobrohotno zavrnil: »Milion ni tak denar, da bi ga tam v Ljubljani ne zmogli, ko še za druge, mnogo bolj puhle in ničeve stvari več raztrosijo!« In govori dalje o novi cesti, kakor bi pesem pel, mladostno in z nasmehom mladeniča. Trdno veruje, da jo bo zgradil in to je, bi dejal, najboljšo poročstvo, da jo bo res, saj vera gore prestavlja. »Še to cesto, potem bom pa miroval in božje dekle pričakoval!« je dejal. Šli smo skozi gozd, nabrali si na posekah jagod in se napili kar iz perišč gorske studenčnice. Stari gospod pa nam je vso pot pripovedoval vesele in mične dogodbe, tako o Gmajnar-skem Juriju, mežnarjevem hlapcu, ki je v tem bregu drva nakladal in hudiča klical, nazadnje pa resnično dočakal — po zraku da je privršal na smrekovi veji in žensko krilo da je imel —, o tihotapcih in ubežnikih.

Vrh hriba, kjer se pot prevali na solčavsko stran, pa smo obstali, kajti to, kar smo videli, je bilo čudovito in skromnemu rokodelčiču v pisarski obrti ne teče pero, da bi mogel to verno popisati. Pred nami so ležale skalne goré, ki kraljujejo nad virom bistre Savinje, ožarjene od sonca in razkošne v vsej svoji lepoti. Ostri vrhovi v zrak mole in na prenekaterem sta se belila še sneg in sreč. Popotniku udari srce močnejše in ne more si kaj, da ne bi Stvarniku hvale vedel za toliko lepote. Potem smo si podali roke in se razločili, mi naprej proti goram, koprivski gospod pa nazaj po svoji poti med svoje ljudi.

Zanimivo mesto N...

Daleč tam na vzhodu nekdanje Češkoslovaške republike, čisto na vzhodu, daleč proč od zahodnih kulturnih in moralnih pojmov leži okrožno mesto N., eno izmed najzanimivejših mest vzhodne Češkoslovaške. Iz lahko uumljivih vzrokov imenujem samo začetno črko tega zanimivega mesta, toda vsakdo, ki je imel priliko, z njim ali s kakim njegovim še zanimivejšim prebivalcem navezati poslovne stike, bo natančno vedel, katero mesto mislim in bo potem — kakršnega je pač temperamenta — glasno klel ali samo tiho vase zaverovan svoj izgubljeni denar objokoval.

Staroveška kronika poroča, da obiskujejo meščanje okrožnega mesta N. o Vseh svetih in Vernih duš dan grobove svojih očetov samo na lestvah, kajti tam namreč... vsakega prebivalca obesijo. Danes je tam stvar mnogo manj romantična, meščani se sprehajajo čisto v redu na pokopališču pred grobovi svojcev gor in dol, a vzrok za to izpremembo nasproti srednjemu veku ni morda v tem, da je N. zdaj pošteno mesto, ampak v tem, da dandanašnji tatov, sleparjev in sličnih ničvrednežev ne obešajo več, ampak jih zapro. Kaznovan pa je bil tudi še danes vsak meščan iz mesta N., samo da je razlika od koristnejšega srednjega veka v tem, da more vsakdo, ko odsedi kazen, svoje koristno udejstvovanje veselo nadaljevati.

Nočem se spuščati v opisovanje posameznih malopridnosti meščanov iz mesta N.: to bi segalo predaleč. Tudi nočem posebej omenjati, da tam prav nihče ne govori resnice, razen če naletiš na kakega tujca. Toda kako se tam lažejo, boste najbolje spoznali iz naslednje majhne prigode.

Prizorišče je železniški kupe v potniškem vlaku iz N. v Bratislavo, prisotna sta dva trgovska potnika iz N., oba potujeta v isti panogi, toda za konkurenčni podjetji.

»No, Blan, kam potujete najprej?« vpraša prvi v upanju, da bo najprej izvedel kaj o odjemalcih svojega tekmeča.

»Peljem se,« pravi ta po kratkem obotavljanju, »v Prešov.«

»Tako,« meni prvi potnik. »Zatrjujete, da se peljete v Prešov, da bi jaz mislil, da se peljete v Čadec, v resnici pa se peljete v Prešov, čemu se mi torej lažete?«

Ker so me slične prigode in sloves mesta N. mikale, sem obiskal tudi jaz v svojstvu časnikarja to zanimivo mesto. Kot pravi poročevalec sem takoj začel izpraševati

prvega meščana, ki sem ga srečal na cesti. In da bi takoj prišel do jedra stvari, sem ga vljudo vprašal, kako je vendar to, da ni niti enega poštenega človeka v N.

»No, oprostite,« vzkipi meščan, »to pa je res nesramna trditev, da bi v N. ne bilo niti enega poštenega človeka! Kako si morete sploh usoditi, da kaj takega trdite?«

»Gospod,« sem rekel, »ne trpim nobenega patetičnega razburjenja, imenujte mi samo enega poštenega človeka in hočem se vdati, da sem Vam krivico delal.«

»Kaj,« zarjove meščan, »v N. da ni poštenega človeka? Sto jih je, tisoč, eden bolj pošten kot drugi.«

»N. pr.,« rečem suhoparno. »N. pr.,« vpije meščan, »n. pr. župan Čurdavsky... Ne,« popravi hitro, »ta ne, ta je že sedel zaradi ponarejanja menic, pa... no, to bi bilo lepo, da bi v N. ne bilo poštenega človeka, n. pr. trgovec Kuta, pardon,« je menil v zadregi, »Kuta sedi trenutno v zaporu zaradi poverbe, toda kovač Sipos, ta je resnično... hm,« se odkašlja, »tudi ta ni pravi, ta je imel afero zaradi ukradenega železa, toda počakajte... ga že imam, mlinar Mak..., ne ne, ta je mavec pomešal z moko; ali notar Miklossi... ne gre zaradi utaje denarja klientov; no torej davčni direktor... o jej mene, pozabil sem na afero zaradi podkupovanja, nak, ta ne, no potem...«

»No, gospod,« rečem usmiljeno, »malo hitreje, ne morem tu čakati, da mi naštejete ves album teh zločincev.«

»Povejte mi,« vpraša meščan po daljšem premišljevanju, »ali mora ta pošteni človek, katerega naj Vam imenujem, biti ravno iz mesta N.?«

Ponosen na ta časnikarski uspeh sem nadaljeval svoj žurnalistični obisk po mestu N. in sem imel srečo prisluškovati pri kavarniški mizi značilnemu pogovoru. Neki meščan, ki se je očitno vrnil z dolge poti domov, je vprašal drugega časti vrednega prebivalca mesta N.:

»No, kaj je novega v N., odkar sem odpotoval?«

»V N. ni nič novega,« je menil drugi izmikajoč se.

»No, nekaj bo vendar novega?« vprašuje prvi dalje.

»I seveda,« odgovori drugi, »novega je že nekaj, pes je lajal.«

»Tako, tako,« meni prvi, »zakaj neki je pes lajal?«

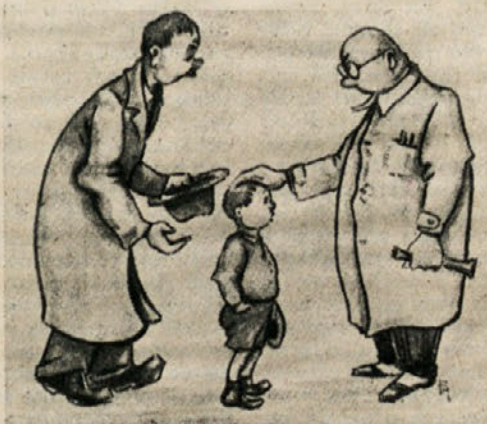
»No,« odgovori drugi, »nekdo mu je na nogo stopil.«

»Nekdo mu je na nogo stopil?« izprašuje neizprosno prvi, »zakaj neki?«

»Po čem je maslo?«
»Po petdeset.«
»... jaz sem namreč od urada za cene...«
»Potem je za vas po trideset.«

»Gospod doktor, fantek je požrl dinar...«
»Tako? Je vaš sinko?«
»Bogvaruj! Dobil sem ga v trgovini, namesto drobiža.«

»V pekel bi rad? Pa imaš karto za premog?«
»Ne...«
»Obžalujem. Poskusi v vica. Brez kart sprejemamo v tem mrazu komaj najhujše grešnike.«

»Bila je velika gneča,« se je glasil odgovor.
 »Velika gneča? Zakaj je bila velika gneča?«
 »Policija je ravno nekoga zgrabila.«
 »Koga je policija zaprla?« zavpije prvi.
 »I nu, Vašega brata,« odgovori dolgočasno drugi.
 »Mojega brata?« zatuli prvi, »zakaj so mojega brata zaprli?«

»No, ker je menice ponarejal,« momlja zehajoče drugi.
 »Človek božji, saj to ni nič novega, da je ponarejal menice,« odgovori stokajoče prvi.

»E, saj sem takoj rekel, da v N. ni nič novega,« je menil z neomajenim mirom drugi...

Kakor sem že v začetku omenil, je mnogo neprevidnih trgovcev pošiljalo blago v N. in še dandanes jokajo za svojo lepo robo ali pa za svojo dvomljivo terjatvijo. Izterjava dolga je brez upanja, kajti ko kdo skuša proti trgovcu iz N. s sodnijo, postane trgovec nenadno popoln siromak — brez vsakega premoženja in na njegovi trgovini se nenadoma prikaže namesto njegovega krstnega imena ime nove imetnice, njegove cenjene soproge. Zato je nespametno kakega trgovca iz N. vprašati: »No, kako gre kupčija?« Na to vprašanje boste dobili začuden odgovor: »No, seveda na ime moje žene.«

Ko je nekoč neki praški veletrgovec skušal nekemu dolžniku iz N. priti do živega s posebno ostrim opominom, je prejel naslednji klasični odgovor:

»Zelo spoštovani gospod! Prejeli smo Vaš cenj. opomin z dne 12. t. m., toda taka vsebina in ton sta popolnoma zgrešena. Nič nas ne bo od našega starega poslovanja odvrnilo. Mi damo vsak zadolžni račun, ki je starejši od leta, v predal; iz tega predala vsako leto 1. januarja popolnoma nepristransko izžrebamo en račun in če je po nesreči slučajno v blagajni kaj cvenka, ga tudi izplačamo. Če bi nas pa izvolili še dalje s tako malo ljubeznivimi opomini nadlegovati, bi bili prisiljeni, Vaš račun iz predala odstraniti, s čimer bi bila nepreklicno za vedno onemogočena vsaka možnost za izžrebanje.

Z odličnim spoštovanjem...«

Dodati še hočem, da sem prvotno imel namen v N. nekaj dni ostati zaradi časnikarskih študij. Pozneje mi je tako ugajalo, da sem svoje trajno bivališče prenesel v N.

Če bi pa kdor koli iz teh dejstev skušal sklepati kaj na moj značaj, tedaj bi ga moral zaradi razžaljenja časti tožiti.

Med ženami.

»Meni verjemi: moški so res vsi enaki...«

Dvojniki.

»Jernejček, kdo pa je onile možakar, ki je prišel s teboj?«

»Ne vem! — Kdo pa je tista babura, ki stoji ob tvoji strani, mi povej!«

Profesorji.

»S tovarišem Ščipalcem sva se zmenila za sestanek na tečaju. Samo ne vem, če na severnem ali na južnem...«

Zakrinkavanje na morju.

»Nič se ne bojte, saj nismo ledena gora, temveč parnik 'Morska deklica' zakrinkan.«

OBISK * IZ * VESOLJA

Š. PLUT

Ni naša zemlja v brezkrainem prostoru tako osamljena, tako brez zvez in stikov z drugimi nebesnimi telesi, kot se zdi. Neprestano prihajajo do nje seli iz vseirja; obsevajo jo najrazličnejši žarki (svetlobni, toplotni, ultravioletni, kozmični i. dr.), zadevajo jo žarki neizmerno majhnih teles (elektronov in morda še drugih); vsi ti žarki najraznovrstnejše narave prihajajo od sonca ali še iz večjih globin vesolja in gotovo vplivajo na zemljo, zlasti na njen živi svet, čeprav njihovi učinki niso vselej natančneje znani. Na najbolj neposreden način pa stopita v stik svetovje in zemlja, kadar jo obiščejo najzanimivejši vseirski gostje izpodnebniki (meteoriti), ki že od nekdaj pritezajo nase človekovo pozornost. Še več, preprosta ljudstva so videla v njih poslance iz nebes in so jim zato mnogokrat izkazovala božjo čast. Tako so Kibelo, mater bogov, častili v bogoslužnem simbolu, ki je bil temnobarven izpodnebnik. Prav tako je bil v sirskega mesta Amesa češčen Alagabal v podobi izpod neba padlega črnega kamnitnega stožca. Eden najvažnejših delov Kaabe, najimenitnejšega mohamedanskega svetišča, je 2 m visoki »črni kamen« (Hadžar al Asvad), ki je po Partschu izpodnebnik. Tudi »ancile«, ki je padel izpod neba za vladanja Nume Pompilija v Rimu, je bil ščit podobna izpodnebnik, ki so ga hranili kot znamenje nebeškega varuštva nad rimskim mestom v Marsovem svetišču. Božjo čast je užival tudi 780 kg težak izpodnebnik, ki ga je l. 1772. našel svetovni potnik in prirodopisec Pallas v Krasnojarsku v Sibiriji. — Vendar so že v starem veku ostrejši misleci prepoznali — vsaj v glavnem — pravo naravo izpodnebnikov. Tako pravi Plutarh v svojem spisu o Lizandrovi življenju, ko pripoveduje o izpodnebniku, ki je padel l. 465. pr. Kr. pri Aigos Potamos (Kozji potok) v Traciji in ki je eden izmed najstarejših, ki jim je padec zgodovinsko zanesljivo doznal, približno tole: »Verjetno je mnenje nekaterih, ki

pravijo: zvezdni utrinki niso tokovi ali razširjanja etro-vega ognja, ki v ozračju takoj ugasne, čim zagori, tudi niso vžig in vzplamenitev zraka, ki se je v večji množini odločil proti vrhnjim predelom (ozračju); marveč so met in pad nebesnih teles, ki padajo, kakor da je popustil zalet, ne samo na naseljeni del zemlje, ampak večinoma v ocean, zaradi česar ostajajo neodkriti.« — Marsikdo misli, da so izpodnebniki redka prikazen. Znanstveniki so drugega mnenja; pravijo, da se gibljejo meteoriti po vseirskem prostoru v neizmernih množicah, posamezni ali v celih rojih. Mnogi pripadajo družbi našega sonca in za te je verjetnost, da bodo pri svojem kroženju križali pot zemlje, zlasti velika; drugi pa so tuji v našem osončju, ki so zablodili bog ve iz katerega kota vesolja. Berwerth ceni število vseh večjih izpodnebnikov, ki padejo v enem letu na zemljo, na 900. Če upoštevamo še račun Brezine, po katerem je povprečna teža pri enem padcu padlih izpodnebnih kosov 500 kg, znaša teža vseh v enem tisočletju padlih meteoritov 450.000 ton. Druge cenitve gredo še dalje; v pošteb jemljejo vse, tudi najmanjše meteorite; takih naj bi padlo na zemljo vsako uro več kot sto tisoč. Večina izpodnebnikov se že ob prvem stiku z ozračjem razprši; le maloštevilnim, predvsem večjim in odpornejšim se posreči predreti do zemeljskega površja. Misel o redkosti izpodnebnikov je pač posledica dejstva, da jih večji del pade ali v morje ($\frac{7}{10}$ površine zemeljske krogle tvori vodna gladina) ali v nenaseljene in redkonaseljene zemeljske predele, ki skupaj tvorijo nadaljno desetino zemeljskega površja. Da ta trditev drži, dokazuje vse dosedanje raziskavanje meteoritskih padcev. Usedki z dna globokih morij vsebujejo mnogokrat sestavini izpodnebnikov podobne delce bronzita, zlasti pa kroglice samorodnega železa, prevlečene s skorjico magnetita (snov, iz katere so kovaške plene). Snežišča in ledeniki so včasih pokriti z železnim ali magnetitnim prahom, ki more biti pač samo kozmičnega izvora. Končno, vsi večji meteoriti, najdeni v zadnjem času, so padli v puščavah, stepah, tajgi, torej v samih neobljudenih predelih. — Vendar svet o tem, da res more pasti železo ali kamen izpod neba, ni bil vedno tako trdno prepričan kot je danes. Časopisje 18. stoletja se je marsikdaj ponorčevalo iz takih vesti in celo pariška akademija znanosti se je l. 1769. izrekla proti možnosti padanja izpodnebnikov na zemljo. Sam Arago, znameniti francoski fizik, matematik in astronom, je na naslov zanikovalcev teh nebesnih prikazni zapisal besede: »Fiziki, ki priznavajo samo takšna dejstva, ki jim slutijo neko razlago, gotovo bolj škodujejo napredku znanosti kot oni, ki bi se jim mogla očitati prevelika lahkovernost.« Prvi, ki je z vso znanstveno resnostjo zagovarjal dejstvo padanja meteoritov, je bil Chladni (1794); do popolnega priznanja njegovih nazorov mu je pa pripomogel francoski prirodoznanec Biot, ki je opisal padec roja 2—3000 izpodnebnih kamnov, ki so padli 26. aprila 1805 pri Aigleu. Sedaj šele je prišel v pravi tir študij teh zanimivih izvenzemeljskih teles, ki edina prihajajo iz vseirja v roke znanstvenika, da jih enako natančno kot zemeljska telesa preiskuje tako glede njihove kemične kakor glede rudninske zgradbe. Eden najvažnejših izsledkov je gotovo ta, da so vsi meteoriti zgrajeni iz istih prvin, ki je iz njih sestavljena naša zemlja; ta ugotovitev priča o snovni enotnosti vseh vseirskih teles in o enem njihovem Stvarniku. Tudi rudnine, iz katerih so izpodnebniki, so v glavnem iste, iz katerih so zemeljske prvotnine, in celo načini, kako se zlagajo izpodnebnikovo gmoto sestavljajoče rudnine, se skladajo z zlogi zemeljskih prvotnin. Vsa ta dejstva upoštevajo Daubréejeva podmena o nastanku in izvoru meteoritov; po tej so bili kamnitni izpodnebniki nekoč sestavni del skorje mnogih ali samo enega vseirskega

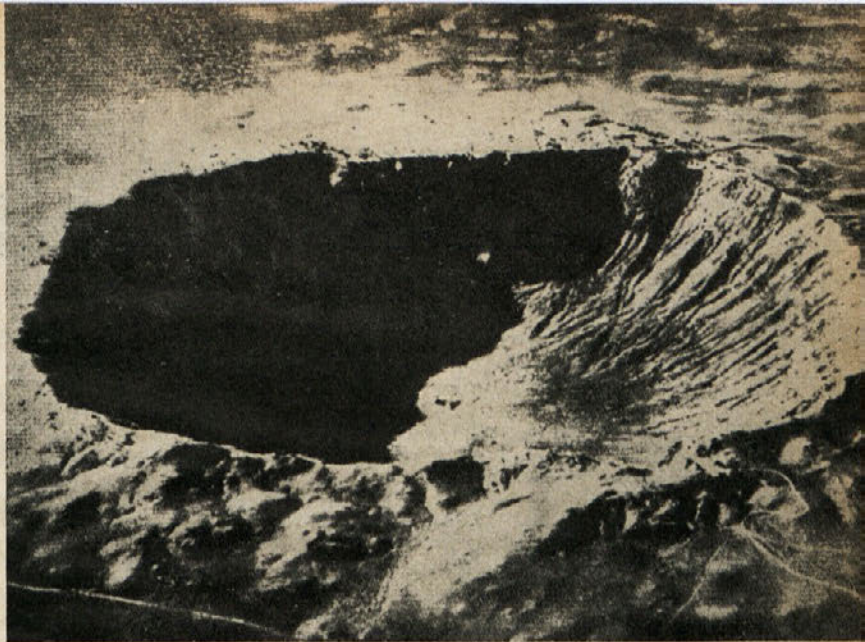

Tajga po nekaj letih, odkar je padel meteorit ob Tunguski.

telesa, železnati pa njegovega jedra. (Tudi pri zemlji, ki jo odeva kamnitna skorja, domnevamo v globinah nad 2900 km jedro, zgrajeno iz železa in niklja.) Razbitje vsemirskega telesa je posledica ali trka z drugim vsemirskim telesom ali pa razleta zaradi silnih napetosti, ki jih povzročajo razlike v temperaturi jedra in skorje. Tretja vrsta izpodnebnikov, tektiti ali steklasti meteoriti, kot proseno zrno in največ kot oreh velike kroglice naravnega vulkanskega stekla, ki jih ponekod nahajajo na tisoče km² velikih površinah, pa napravljajo za verjetno, da so vsi meteoriti — tudi kamnitni in železnati — iz mečki vulkanskih izbruhov na vsemirskih telesih. Tektite imajo za strjene kapljice lave, izbruhane na zemljo s kakšnega vsemirskega telesa n. pr. meseca. Za to domnevo se najbolj ogreva Tschermak, češ: »Če je vsemirsko telo majhno, zadostuje eksplozijska sila vulkanskega izbruha, da izmeček premaga privlačno silo, ki tam vlada, in da odleti v vesolje.« Merodajna pri ocenjevanju eksplozijske sile je začetna hitrost, ki jo dobi izvrženo telo. Na zemlji n. pr. bi bila potrebna hitrost 8 km v prvi sekundi, na manjšem mesecu samo še dobra 2 km, na še manjšem vsemirskem telesu pa bi bilo dovolj že nekaj sto ali celo samo nekaj deset metrov začetne hitrosti, da bi bila privlačnost premagana in bi delci mogli pobegniti v vesolje. (Na južnoameriškem ognjeniku Cotopaxi so že opazovali tolikšne hitrosti izvrženih drobcev, ki bi zadostovali za popolno oddaljitev iz območja mesečeve privlačnosti.)

Naravno je, da je zanimanje za izpodnebnike tem večje, čim večji so, že zato ker so veliki meteoriti redki gostje. Med največje kamnitne spada kuyahinjski (Ogrska — 294 kg). Še večji je meteorit, ki je padel v morje v zalivu Bjurböle (Finska); ker ga potapljači niso mogli dvigniti, so ga razbili v kose, ki tehtajo skupaj 320 kg. Od železnih izpodnebnikov so najbolj znani nekateri brazilski, perujski in mehiški, težki 10, 100 in 1000 q, in pa grönlandski, od katerih je oni, ki ga je našel kapitan Roß l. 1818, v Melvillskem zalivu, Peary pa 1897, pripeljal v New York, najbolj znamenit. Po pravici se namreč ponaša s slavo, da je največji, v neki zbirki nahajajoči se meteorit; težak je celih 400 q. Sploh je menda Grönlandija izpodnebnikom kaj priljubljeno pristajališče. Brandesove kemične analize železnih izdelkov tamkajšnjih Eskimov kažejo, da je v eskimskih nožih, sekirah, harpunah itd. 3% niklja; nikelj pa je stalna primes izpodnebnega železa. Eden največjih železnatih meteoritov z ozemlja naše države je zagrebški, ki je padel 26. maja 1751 pri kraju Hrašćine. Težji kos (40 kg) so poslali v preiskavo na Dunaj, manjšega pa so ljudje prekovali.

Veliki izpodnebniki utegnejo zanimati širše kroge tudi zato, ker obetajo možnost rudarskega izkoriščanja. Dva železnata meteorita sta s te strani posebno znana. Prvi leži — po G. P. Merillu — v podlagi 1200 m široke in okrog 200 m globoke, skoraj okrogle lijakaste vdrtine pri Cañon Diablo (Arizona, USA). Vrtanja, ki so veljala milijone dinarjev, meteorita samega še niso dosegla; pokazala pa so, da je lijakova podlaga vsa prerita in do globine 200 m napolnjena z nikljastim in železnatim drobirjem, ki leži tudi zunaj žrela na kilometre daleč. Izračunali so, da je imel izpodnebnik premer 40–50 m in težo okrog 360.000 ton. Večji — in pomemben, ker je edini res velik meteorit, ki so ga ljudje videli pasti — je izpodnebnik, ki je padel 30. junija 1908 ob Zgornji Tunguski v Sibiriji. Prav za prav gre tu za cel roj železnatih kosov, ki jim cenijo skupno težo na okrog 800 tisoč ton. Večji del tega železja se je zaradi silnega udara zaril globoko v mehka tla sibirskega pragozda, le manjši drobci ležijo naokrog in priča o kemijski zgradbi velikanskih gmot, ki se zaenkrat še skrivajo v naročju zemlje, za katere pa so se takoj začeli zanimati gospodarstveniki, čim se je razvedelo o njihovem padcu. Vesti o tem dogodku so prodrle v širšo javnost šele po več letih; še dalj pa je trajalo, da je kraj, kjer je padel izpodnebnik, obiskala znanstvena ekspedicija. Kljub mnogim letom, ki so medtem pretekla, nudi pokrajina še vedno sliko strahovitega pustošenja; nič čudnega, saj je bila to katastrofa največjih razsežnosti in prav gotovo eden največjačnejših kozmičnih pojavov, ki jim

Meteorsko žrelo v Arizoni.

je bilo priča človeško oko. Močna svetloba, vidna kljub dnevu na stotine kilometrov daleč, je prihajala tako od meteoritov, ki so se zaradi močnega trenja ob zrak razžareli, kakor tudi od plinske mase, ki je kot več kilometrov debel žareč plašč obdajala posamezne meteorite, brže skozi ozračje s hitrostjo 70 km na sekundo. Zaradi silne vročine je zgorelo vse živo ne samo, kjer je meteorit padel, marveč še 15 km odtod; pa tudi v večjih razdaljah se je vnelo, kar je bilo lahko gorljivega (mah, suhljad), drevesna debela pa so deloma zgorele. Prehod meteoritov skozi ozračje je spremljal grom, ki so ga slišali še v 400 km oddaljenem Kirensku in Ilminku. A ne samo ozračje, tudi zemlja se je stresla, kar je zaznamovala potresna opazovalnica v Irkutsku. Kjer je omagal požar, tam je nadaljeval z uničevanjem silovit vihar, ki je izruval drevesa do razdalje 25 km in tudi več, še bolj oddaljenim pa je oklestil veje in odlupil skorjo. Mesta, kjer so posamezni meteoriti padli na tla, označujejo danes široki lijaki, polni vode; pokrajina je videti kot močvirje.

Vselej pa zanimajo, tudi če se ne obetajo praktične koristi, sledovi preburnih srečanj zemlje z vsemirskimi telesi geologe; nekaj časa je bila pri njih kar moda, iskati in razlagati vse večje, geološko nerazložljive lijakaste vdrtine na licu matere zemlje za delo vsemirskih teles. Takšne tvorbe so našli n. pr. še v USA (Texas, Karolina), v Argentini (Campo del Cielo v Gran Chacu) i. dr. Tudi Evropa ima svoje meteoritske lijake; tako vsaj razlaga lijakaste vdrtine na baltičkem otoku Oesel znameniti, v službi znanosti preminuli nemški geofizik A. Wegener. Najnovejša primera teh tvorb sta bila šele v zadnjih desetih letih odkrita; v prvem primeru gre za dva lijaka pri Vabarju sredi Arabske puščave, v drugem pa za skupino lijakov pri Henburyju v Osrednji Avstraliji. Le kakih 10 m globoka, po puščavskem pesku deloma zasuta vabarska lijaka v okolici, kjer manjkajo vsi znaki kakršne koli vulkanske delavnosti, je danes že zelo težko razpoznati. Na terenu se odražata kot nasipa krožnik obrisov s premerom 50 ozir. 100 m. Nasipi so — kot pri arizonskem meteoritu — iz večjih ali manjših kosov steklaste žlindre; pri izpodnebnikovem padcu se je zaradi velike vročine puščavski pesek stalil in obenem kemično presnovil v naravno steklo, (Nadaljevanje na str. 116.)

Preberite še to:

Vsem četrtletnim naročnikom smo priložili palažnice.

4. številko bomo poslali le tistim, ki bodo plačali za prihodnje četrtletje. Uprava.

Joseph Newton je udobno utonil v naslanjaču v prvem razredu brzovlaka, ki je drdral proti Cornish Rivieri. Oddelek je bil prazen, čeprav je bilo v ostalih vozovih lepo število potnikov. Newton je sosedne sedeže nastlal s časopisi, knjigami in vse križem razmetal popotne odevke in prtljago: oddelek naj bi zvedavim sopotnikom pričal, da Newton nikakor ni sam in s tem oplašil brbljave gobezdače.

Bil je možak krepke postave, redkih, skrbno počesanih svetlih las, dobro rejen in napravljen, star blizu 45 let. Po poklicu je bil pisec slovityh detektivskih zgodb, ki so širile njegovo ime po vsem svetu v tisočih izvodih in mu prinesle lepe denarce.

Zdaj je bil na potu v Cornwall, da bi se v obrežni koči malo odpočil in da bi mu morski vetrovi preprihali s prevejanimi zločini natrpane možgane.

Ko se je vlak zganil, je pobral tednik in se nehote zapičil v skrivnostno zgodbo, ki jo je sam napisal. Sprva pa se tega niti spomnil ni. »Nič posebnega,« je mrmral. Nenadoma ga je prešinil zavesten občutek, da ga nekdo opazuje. Naglo je okrenil glavo na levo in zagledal moža na hodniku, ki je srepo strmel vanj s čudno odsotnim pogledom. Newton se je malo namrdnil, da bi bil videti neprijazen. »Sitno bi bilo,« si je mislil, »če bi kdo zdajle motil prijetno samoto.«

Tujec je še buljil, nato pa sunkoma odprl vrata in z jermeni zadrnjen povezek, v katerem sta bili popotna odevica in blazina, zagnal v prtljažno mrežo. Druge prtljage ni imel. Newton je kljubovalno vstal in pospravil svoje časopise z nasprotnega sedeža. Tujec je spet segel po povezek, odpel jermene, razgrnil odevico po kolenih, blazino pa z glavo stisnil v kot in zaprl oči. »Samo, da ne bo nazadnje začel še smrčati,« je Newtona neprijetno preletelo.

Tujec je bil mršav mošič s čisto plešasto in rahlo rožnato glavo. Neverjetno nagubano in žoltasto, kozavo lice se je podaljšalo v zmršeno sivo brado. Moral je biti star blizu šestdeset let ali več. Čeprav je bil droben, pa je bilo v njem nekaj trdnega, žilavega, v močnem nasprotju z Newtonovo leno mesnatostjo.

Ni bil slabo oblečen, a vse je tako čudno viselo z njega, da bi ga človek takoj ocenil za posebnega: telovnik napak zapet, srjca je štrlela izpod ovratnika, rdeča ovratnica pa je obupno visela proti levi in gumb je mežikal v svet. Na pogled je bil podoben petičnemu čudaku ali izredno raztresenemu profesorju.

Nekaj časa je bilo vse tiho v oddelku. Tujec ni smrčal, a oči je imel zaprte. Newton ga je večkrat ošinil s pogledom, ker ga je še zmeraj preveč občutek, da ga nekdo gleda. Rekel si je, da je to bedarija in se skušal utopiti v povest z divjega ameriškega zapada. A občutek ga je obsedel.

Nenadoma, ko se je vlak pomikal mimo maidenheadske postaje, je tujec spregovoril z mirnim, a trdnim glasom, nekakim profesorskim glasom:

»Ko govoriva o umorih, moram reči, da delate napak, če ste tako neskrbni.«

»A —?« je zgrgral Newton in od začudenja mu je knjižica zdrknila na tla. »A —, kaj ste rekli?«

»Rekel sem, da delate napak, če ste tako neskrbni,« je ponovil tujec.

Newton je pobral knjižico in sopotnika prezirno premeril. »Nič ne vem, da bi govorila o umorih, niti o kaki drugi stvari.«

»Torej, ste vendarle slišali, kaj sem sprva dejal,« je povzel tujec. Tole sem vam hotel povedati: če hočete, da bodo razumni ljudje brali vaše dogodivščine, tedaj skrbite vsaj za to, da bodo kolikor toliko verjetne.«

Newton je požrl zbadljivko, ki mu je silila iz ust. Imel je preveč bralcev, da bi se količkaj ukvarjal s tem, kaj mislijo o njem razumniki. Rekel je samo: »Dvomim, da bi vam bil razgovor z menoj kaj bolj zadovoljiv, kakor so moje knjige,« in se spravil k branju.

»Najbrž ne,« je odvrnil tujec. »Uspeh vas je pokvaril. A bili ste nadarjeni, če sodim po ... tistih vaših indijanskih zgodbah —«

(Nobena druga opazka ne bi mogla Newtona spraviti spet v pogovor. Nihče se namreč danes ni zanimal za te njegove spise, čeprav je sam sodil, da so bili najboljši. Zato je prislunil.)

»— ki so razodevale lepe sposobnosti. Dosegli bi bili marsikaj, da niste začeli pisati za denar.«

»Ali se zavedate, gospod,« je odsekal Newton, »da ste skrajno nesramni?«

»Jasno,« je odvrnil tujec. »Vedno sem tak. To je boljše za ljudi. V vaši zadnji knjigi pa ste prekoračili vse meje.«

»Katera moja zadnja knjiga?«

»Z naslovom: 'Veliki hrup',« je vzdihnil tujec.

»A!«

»Zgodba je polna napak, protislovij, zmešnjav v imenih, napačnih ključev, prisiljenih, nemogočih rešitev, skratka: bedasta zgodba. Poleg tega polna tiskovnih, jezikovnih in drugih grešk, o jej...« Grabil si je v lase.

Newton se je moral zasmejati.

»Zdi se, da moje spise prav vestno prebirate.«

Tujec je zganil odevico in položil nanjo blazino. Nato je potegnil iz žepa z dragulji okrašeno cigaretno škatlico, vzel cigareto, prižgal in škatlico spravil v žep. Kakor bi se bil premislil, jo je spet privlekel na dan in Newtonu ponudil cigareto.

»Lavery! Vem, da jih radi kadite.«

Newton pa jih ni nikdar kadil. Le nekoč je tovarni, ki jih izdeluje, dal na prošnjo imenitno oceno, da bi njegovo ime na lepakih vabilo kupce. Zdaj pa ga je mikalo, da bi tako cigareto poskusil. Newton je prižgal. Nekoliko težke so se mu zdele.

»Menim,« je tujec povzel, »da mora biti pravi umor v bistvu preprost. V vaših knjigah pa je dosti nepotrebnih šare. Spreten morilec dela brez posebnih, zamotanih priprav, njegove odločitve so odvisne od trenutnih okoliščin. Samo to skrb ima, da ne bi puščal za seboj sledov. Vi pa ... ne, ne, ne, tako ne smete več pisati!«

Newton se je moral spet smejati starčevi zavzetosti. »Brez migljajev in skritih ključev pa ni detektivske zgodbe,« je dejal Newton.

»Te, te, te, vi me ne razumete. Če bi jaz pisal, bi pisal čisto drugače. Ali mi dovolite, da vam kar pokažem, kako si zamišljam pravi, preprosti zločin? Samo en primer bi vam dal.«

»Le dajte, zanimaj me!« je Newton odvrnil z lenim glasom, ko ga je prevzela močna dremavost.

»Dobro,« je rekel starec. »Najprej bom torej zagnil okno.« Skočil je pokonci in zastrl okno in vrata v oddelku.

»Tako! Zdaj naju ne bo nihče motil,« je dejal zadovoljno. »Recimo, da sta v železniškem vozu dva tuja si človeka, a eden od njih iz 'posebnega' razloga drugega smrtno mrzi — ali me poslušate, gospod Newton?«

»Da,« je mrmral Newton, ki od zaspanosti ni mogel več odpreti oči.

»Pa recimo, da je ta, ki sovraži, prinesel s seboj samo nedolžne popotne stvari, na primer odevico, blazino, jermen —«

Pri teh besedah je starec pobral jermen s sedeža.

»A, kaj ste rekli o — jermenu?« je s težavo skušal Newton zbrati misli.

»— pa potem še cigarete, napojene z močnim mamulom,« je tujec mirno nadaljeval.

»Ka-kakš — —« Newton je trdno zaspal.

— tako bi lahko napravil preprost umor,« je tujec dejal. Nato je z mačjo gibčnostjo skočil pokonci, zgrabil jermen in ga Newtonu zadrnil okrog vratu. Newtonova usta so zazijala, iz njih je molel modrikast jezik, oči so bile močno izbuljene. Dušil se je.

Washington, prestolnica Amerike, mesto, v katero je zdaj obrnjena pozornost vsega sveta, zakaj odločitev Washingtona bo vplivala na izid sedanje vojne. Predsedniška palača, Capitol, »Bela hiša«, je v križcu ob reki Potomac. Razen mesta in zvezne države Virginia vidimo na sliki še del treh zveznih držav. Obzorje je oddaljeno 380 km. Gornja slika obsega dozdalej največje na eni sliki fotografirano področje (28.000 km²). Posneta je bila iz višine 9000 m na infrardečo ploščo.

»Potem še blazino — pa je vsega konec!« Pri tem je Newtona položil na sedež, mu dal blazino na obraz in sedel nanj. Grgotanje je utihnilo.

»No, vidite, to je pravi umor, gospod Newton,« je šepnil in se zlobno nasmejal.

Newton ni več zinil, bil je mrtev.

Prvi je naletel na mrtvega strežnika jedilniškega voza, ki je obhodil vse oddelke in vabil goste k večerji. Obvestil je uradnike na vlaku. Ti so po kratkem posvetu sklenili ustaviti vlak malo pred postajo Newbury in poklicati policijo. Od Paddingtona sem se vlak ni še nikjer ustavil; torej je bilo jasno, da mora biti morilec še na vlaku, ker ni bilo verjetno, da bi bil skočil z drvečega brzovlaka.

Prišla je policija, pregledala truplo in iskala sledove, a ni mogla nič najti, ker je morilec pri zločinu rabil rokavice. Nato so si zapisali imena in stanovanja vseh potnikov in odpeli voz z mrtvecem na bližnji postaji.

Vseh potnikov je bilo 498. Z vsem službenim in strežniškim osebjem vred jih je bilo 519. Od teh je bilo 126 žensk in 153 otrok. To je nekoliko lajšalo iskanje.

Policija je vneto vohala za vsakim potnikom in stikala za kakimi sledovi. A vse zaman. Nobeden izmed potnikov ni imel nobene zveze z Josephom Newtonom. Policija je bila neutrudljiva, pomagala sta tudi javnost in časopisje, saj je umor slovitega pisca detektivskih zgodb vzbujal ogromno vznemirjenost in zanimanje. Vse je govorilo samo o tem.

Preiskave so bile neuspešne. Zato so nalogo zaupali Scotland Yardu. Ta je najmanj dva tedna imel polne roke posla, da je odpravil razne neuravnovešence in

čudake, ki so se sami oglašali in izdajali za storilce tega umora.

Pretekli so trije meseci. Razburjenje v javnosti se je precej poglobilo, s tem pa tudi upanje, da bo grozni zločin kdaj odkrit.

Tedaj se je zgledal pri Henryju Wilsonu, enemu najbolj spretnih in uspešnih detektivov Scotland Yarda v povojnih letih, mladi grof Queensferry.

»Poznam vaše odlične sposobnosti, gospod Wilson, vi pa najbrž poznate mojega starega strica Dominika Acres-Noela. Stric se je vneto zanimal za Newtonov umor in še danes govori z menoj večkrat o tem. Včeraj mi je dejal, da mi da 5000 funtov, če bom odkril zločinca. Policija se mu zdi topoglava, češ da ne zna stvari pravilno zgrabiti. No, saj veste, da je stric bil zmeraj nekoliko čudaški. Zadeva mu ne daje miru. Pred mesecem dni je tudi uredniku »Timesa« pisal pismo in mu razložil svoje misli o vsej stvari. Ne dvomim, gospod Wilson, da bi vaše iskanje bilo uspešno, če bi tej skrivnosti posvetili vso pozornost. Stričeva ponudba je zame vprašanje časti, odrinem vam 4000 funtov, če boste uspeli.«

Detektiv ga je pozorno poslušal. Odgovoril mu je, da dvomi, da bi mogel po tako temeljiti preiskavi tovarišev detektivov še kaj najti.

Po razgovoru je Wilson takoj poiskal Acres-Noelovo pismo v »Timesu«. Nekaj je bil zavohal med pogovorom.

Pismo je bilo tole:

»Velecenjeni gospod urednik!

Dovolite, da vam tudi jaz povem svoje mnenje glede Newtonove skrivnosti. Prepričan sem, da policija v tem primeru prav bedasto ravna.

Sueški prekop, najvažnejša pomorska zveza sveta, zdaj cilj novih letalskih napadov, ki pa ji še niso nič škodili.

Jaz sem bil eden izmed potnikov na tistem vlaku in imel precej situosti, a rečem vam, da sem se moral smeјati policijski nerodnosti pri spraševanju.

Jasno je namreč bilo, da policija ne pozna nagiba k umoru. Zakaj je bil Newton umorjen? To vprašanje bi morala najprej rešiti in prepričan sem, da bi kmalu prišla do zločinca.

Iskreno itd.

R. D. Acres-Noel.

Wilson ga je prebiral in pretehtal vsako besedo, vsak stavek. Pismo je bilo precej čudno. Pri nekem stavku pa ga je nenadno obšlo grozno spoznanje: morilec je bil Acres Noel. Dokaz je našel v teh besedah: »... da sem se moral smeјati policijski nerodnosti pri spraševanju.« Wilson pa je po zapiskih vedel, da je bilo spraševanje vzorno. A glavni dokaz je dobil v stavku, s katerim se je pisec zaletel in sam izdal: »Jasno je namreč bilo, da policija ne pozna nagiba k umoru.« Samo Acres-Noelu je bilo jasno že tedaj, da policija ne ve za nagib umora. Wilson je tudi vedel, da je starec dosti čudaški, da bi zagrešil umor iz nerazumljive strasti.

Spretni detektiv ni imel drugega sredstva ko da starca naravnost obtoži in ga stre. Morda bo čudaškega morilca z nepričakovano resnico takoj zrušil.

Precej se je odpeljal k Acres-Noelu. Ta je pobledele.

»Imam dokaze, gospod Acres-Noel, vse vem... Vem, kako ste ga umorili, kako ste zbežali, kako ste se smeјali policijski nerodnosti pri spraševanju, kako vam je bilo jasno, da policija ne pozna nagiba k umoru...«

Starček se je začel tresti, v njegovih očeh je gorel čuden svet.

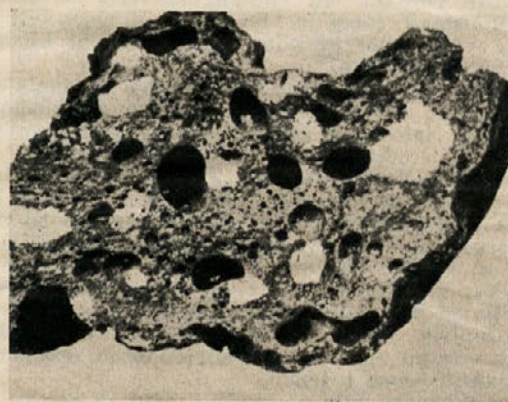
»... zaradi 5000 funtov, ki ste jih obljubili nečaku Queensferryju in od katerih dobim po dogovoru z njim 4000, in zaradi slovesa vaše rodbine bom stvar prikril, če mi priznate. Glavni dokaz pa, ki se mu ne morete več izviti, hranim za sodišče, če ne bi zdajle priznali.«

Past je bila dobro nastavljena. Starčka so zapuščale moči in s tresočim se glasom je dal detektivu polno izpoved zločina.

Prišel je pred sodišče. Zdravniki so izjavili, da ni čisto neodgovoren. Zato so mu dali 5 let težke ječe namesto vislic ali popolnega oproščenja.

(Nadalj. s str. 113)

ki se je deloma celo razpenilo, kar izpričuje luknjičasta, vulkanskemu kamnu plovcu slična vnanost nastale žindre. Drugi znak, da gre pri vabarskih lijakih res za meteoritske tvorbe, je železo, ki pa so ga našli le malo; največji kos, ves razjeden od rje, tehtal komaj 11 kg. Iz arabskega imena za to pokrajino Al Hadida, kar pomeni kraj železa, pa bi se dalo sklepati, da so današnje majhne množine le ostanki večjih železnih gmot, ki so jih domačini raznesli, napravljajoč iz njih svoje orodje in orožje. — Nevulkansko puščavsko ozemlje pri Henburyju, kjer so pristali vsemirski gostje, meri nekaj manj kot 1 km². Označuje ga 12 ali 13 kotlin, širokih 10 do 200 m in globokih do 20 m. Tudi tu so tisočletja že močno zabrisala prvotne razmere in izpodnebno železo je v vseh razen v enem kotlu, kjer so našli štiri kose v skupni teži 200 kg, do kraja razjedla rja. Dobro pa so kljubovali zobu časa kosi črne steklaste žindre, ki je prav za prav najbolj obstojen in nevarljiv znak izpodnebnega obiska.

Steklasta žindra iz Vabarja.

Kraljevi gambit

(Iz turnirja v Moskvi)

Keres

Petrov

1. e4—e4 e7—e5
2. f2—f4

Taka otvoritev v resni mojstrski partiji zbuja takoj pozornost, ker je danes tako redkokdaj na sporedu. Le mojstri brez predsodkov potegnejo iz ropotarnice to staro orožje, ki je bilo v preteklem stoletju glavno bojno sredstvo. Kraljevi gambit je slaven po svoji ogromni goščavi variant (zlasti če črni ponujenega kmeta sprejme) pa po svojih „bliskovitih“ presenečenjih, iz katerih se je razvilo lepo število nesmrtnih partij. Danes je znano, da je za črnega bolje, če gambit odkloni, najbolje — kakor v partiji z d5 —, a naša partija dokazuje, da tudi ta slavljeni protistrup ne dela belemu pretežkih preglavic.

2. d7—d5
3. e4×d5 e5—e4

V tem je glavni smisel protigambita: črni kmet naj ovira beli razvoj, da dobi črni čas za mobilizacijo in si spet osvoji začasno izgubljenega kmeta.

4. d2—d5

To potezo ceni teorija za najboljšo, ker z njo silimo črnega do odločitve.

4. Sg8—f6
5. Sb1—d2!

Logično. Črni bi izgubil mnogo časa za razvoj, če bi hotel zdaj iti s kmetom še naprej na e3. Izgubil bi prej ali slej tudi tega kmeta in zelo verjetno še — partijo.

5. e4×d3
Nam bi se zdelo Lf5 precej bolje.

6. Lf1×d3 Dd8×d5
7. Sg1×f3 Lf8—c5

Ta poteza je kar na dlani: razvija, pripravlja rokado in jo prepreči nasprotniku, hkrati pritiska na ranljivi diagonal. Vseeno pa beli dokaže, da ima poteza neke skrite slabosti.

8. Dd1—e2+! Dd5—e6

Kakor bomo videli, bi moral tu črni igrati Le7, še bolje pa bi bilo, ko bi bil to storil že v prejšnji potezi. Torej je bila Lc5 varljiva lepota.

9. Sf3—e5!

Važen trenutek! Sovražnika nadleguje ko siten obad. Grozi seveda Lc4.

9. 0—0
10. Sd2—e4! Sf6×e4

Črni mora v svojo škodo menjati, ker je grozilo Sg5.

11. De2×e4 g7—g6

Neizogibna slabost za slabostjo. Najbrž pa bi bilo še vedno bolje f5.

12. b2—b4 Lc5—e7

Kar zabavno je, kako beli z jasnimi in odločnimi udarci črnega pritiska k zidu.

13. Lc1—b2 Le7—f6
14. 0—0—0! Sb8—c6
15. h2—h4! h7—h5

Beli napada neusmiljeno in za vsako ceno.

16. g2—g4! „napred momci“!
16. Lf6×e5 !!
17. f4×e5 De6×g4
18. De4—e5!

Beli se pripravlja za odločilen napad. Damo je spravil na črno diagonal, da bi z lovčema na b2 in d3 zapela lep duet črnemu, izpostavljenemu kralju.

18. Sc6×b4
19. e5—e6! Sb4—d5

Na Sd3+ pride 20. cd5; Le6: 21. Dh6, f6 22. Thg1 in tudi v drugih variantah črni ne bo videl nebeškega kraljestva.

20. e6×f7+ Tf8×f7
Na 20. ... Kh7 pride 21. Lg6: +, K (D)g6: 22. Td5:

21. Ld3—c4!!

Prekrasna poteza. Če vzame črni belo damo, ga čaka smrt po Td8+, če pa vzame lovca po De8+.

21. c7—c6
22. Td1×d5 Dg4×c4

Na 22. ... cd5: pride seveda 23. De8+, Tf8 24. Ld5: + itd.

23. De3—e8+

Črni se je vdal, ker je v naslednji potezi mat. Nepozabna partija. Keres je res tič!

Francoška otvoritev

(Iz turnirja Južn. Walesa v Avstraliji)

Beli: L. Steiner Črni: J. Wilson

1. e4, e6 2. d4, d5 3. Sc3, Sf6 4. Lg5, Lb4 5. e5, h6 6. Lh4, g5 7. Lg3, Se4 8. Se2, c5 9. a3, c:d4 10. a:b4, d:c3 11. Sc3, Sc5 12. b:c5, Dc7 13. Dd2, b6? 14. h4! g4 15. Le2, Tg8 16. 0—0, h5 17. Dh6! Sc6 18. Dh5; Se7 19. Lf4, D:c3 20. Ld3, D:b4 21. Le1, g5? 22. f:g3! Dd4+ 23. Kh2, D:a1 24. D:f7+, Kd8 25. Lg5, Da3 26. D:g8+ in črni se je vdal.

Niemcovičeva obramba

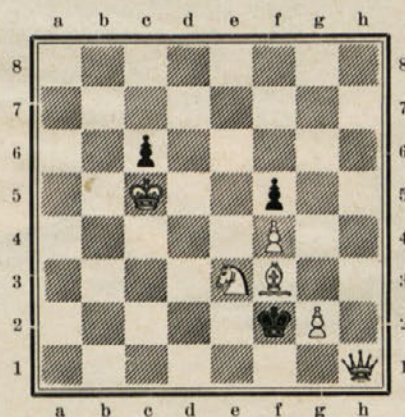
(Z moskovskega turnirja)

Bondarevski-Botvinik

1. d4, Sf6 2. e4, e6 3. Sc3, Lb4 4. a3, Lc3; 5. b:c, c5 6. e3, 0-0 7. Ld3, Sc6 8. Se2, d6 9. e4! e5? 10. d5, Sa5 11. 0-0, a6 12. Sg3, b5 13. c:b, c4 14. Lc2, a:b 15. a4, b:a 16. Ta4; Sd7 17. Le3, Sc5 18. Lc5; d:c 19. Dh5, f6 20. Tfa1, Ld7 21. Ta4-a5, Db6 22. Dd1, Ta7 23. Sf1, Tfa8 24. Se3, Kf8 25. Ta1-a2, Ta6 26. h3, Dd8 27. Sc4; Lb5 28. Sa5; Ta5; 29. Da1, Ta3; 30. Ta3; Ta3; 31. Da5; Dc7 32. Da8+, Kf7 33. Ld1, Kg6 34. Lg4, Ld7 35. d6! Dd6; 36. Dd8, Dd2 37. Dd7; De1+ 38. Kh2 in črni se je vdal.

Problem št. 40

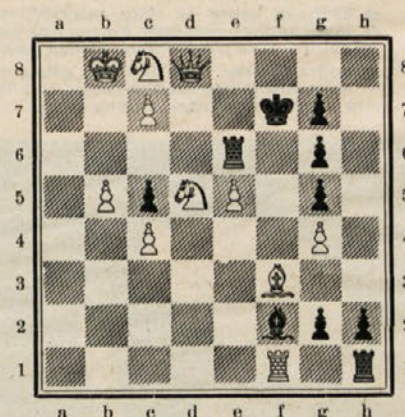
S. Loyd

Beli matira črnega v treh potezah.

Problem št. 41

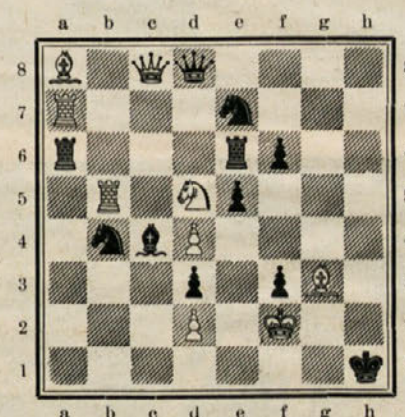
S. Loyd

Beli matira črnega v treh potezah.

Problem št. 42

A. Ohlin

Beli matira črnega v dveh potezah.

Glede rešitve problemov, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej str. 121

Levo navzdol:

1 Burmanska svečenica kleči pred skalno votlino, v kateri domuje nevarna kraljeva kobra. Čeprav je kobra mesojeda, ji je po verskem obredu prinesla v dar košarico z indijskim sadjem.

2 Kraljeva kobra je silno razdražljiva in takoj napade vsakogar. Ko zagleda smelo svečenico, ki se ji brez bojazni bliža, osupne.

3 Kobra napada. Svečenica, ki pozna vsak najmanjši gib strupenega boga, se bliskovito umakne in odnese zdravo kožo.

se bo kobra s trebušnimi luskami laže oprla in še prej usekala. Tu se razvije živčni dvboj.

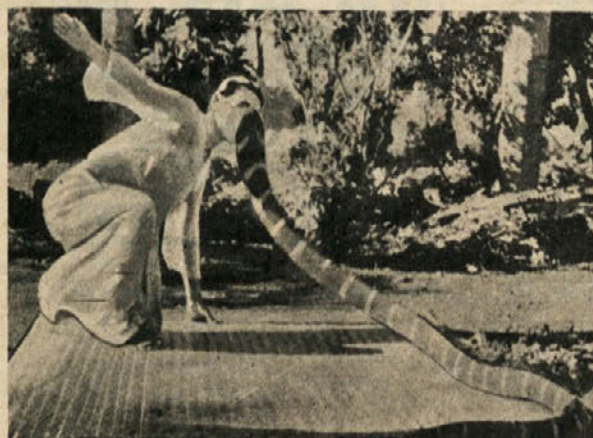
5 Z iztegnjeno roko kobra zabrani, da je ne more ugrizniti. Kobra ne more v tako ostrem kotu skloniti glave, da bi usekala pogumno roko, s telesom pa je svečenica preveč odmaknjena.

6 Višek obreda: svečenica poljubi kbro. Napet trenutek, ki je za svečenico gotova smrt, če bi njeni živci popustili le za hip. Kobra ne more usekati navzgor, a če ti štrčne le nekaj kapljic strupa v oči, oslepiš.

ŽENA IN KOBRA

Desno navzdol:

4 Drzna svečenica je namreč kačo zvalila na slamnato preprogo, kjer

Svečenica in kraljeva kobra

Hassoldt Davis, član Denis-Leila Rooseveltove ekspedicije, ki je znanstveno preiskovala Burmo, Nepal in Indijo, je prinesel s poti nekaj prav zanimivih slik o verskem dvoboju med silno strupeno kraljevo kobra in njeno svečenico. Slike pričajo o izredni drznosti, »kačji« zvitosti in hitrosti svečenice, ki ima svoje živce tako zelo v oblasti, da se previdno, a brez strahu bliža strupeni nevarnosti.

Češenje kače se je v Indiji začelo že v predarijskih časih in se je ohranilo prav do današnjega dne. Čeprav zahteva strupena golazen vsako leto ogromno število življenj, ne moreš domačina pripraviti do tega, da bi ubil kačo. Zanj je kača sveta stvar. Povsod po Indiji naletiš na molilnice, posvečene kačjemu bogu.

Slike kažejo verski obred v čast indijskemu kačjemu bogu Nagi. Ta obred nima nič skupnega z znanim začaranjem in omamljenjem kač, kar lahko vidiš skoraj ob vsaki prometni cesti v Indiji, kjer našemljeni glumači svirajo z oglušujočimi frulami napol mrtvim in često čisto nenevarnim kačam.

Tu imamo pred seboj kraljevo kobra — Indijci jo nazivajo hamadriad — ki je v kobrski zvrsti najstrašnejša in največja med strupenimi kačami. Odrasla meri okrog štiri metre.

Vse kače so »zvite«, a najbolj zvita med njimi je gotovo kraljeva kobra. Hkrati pa je tudi najbolj razdražljiva, napada ob najbolj nedolžnem izzivanju. Količina strupa, ki ga pri ugrizu spusti v rano taka velikanka, je ogromna. Človeka usmrti v manj ko dveh urah. Tako silen je njen strup, da pogine celo slon, če ga je kraljeva kobra usekala v rilec, v treh urah.

Na srečo pa uporablja kobra svoje strašno orožje večidel v bojih z drugimi kačami, strupenimi in nestrupenimi. S tem je človeku še nekaj dobrotnik, ker iztreblja nevarne sorodnice, kar je v deželi, kjer gomazi strupene golazni, prav važno.

Kraljeva kobra ni ravno lepa: umazanorumeni ali rjavkasti z nekaj nejasnimi lisami. Kadar pa se vzpne poldrug meter nad svojimi roženimi, luskastimi obroči in napihne vrat, vliva pogled nanjo grozo.

Ravno tedaj pa, ko se kobra pripravlja na naskok, se ji svečenica gibčno bliža in jo poljubi na glavo. Če bi ji živeci tedaj popustili le za trenutek, bi bilo takoj po njej. Skrivnost burmanske svečenice, ki izziva strupeno pošast, ni morda kaka hipnotična mama, s katero hromi kačo, marveč izredna živčna moč, tako da osupne celo strupena velikanka in s tem »žena kači glavo stre«.

Ne želi tujega blaga

1 Detektivski nadzornik Donald je dobil telefonsko obvestilo od znanega zlatarja, naj pride nemudoma k njemu. Zlatar Barnes je imel pisarno v četrtem nadstropju visoke hiše, v kateri so bili skoraj sami uradi. V pisarni je imel hranilno omaro, iz katere mu je nekdo izmaknil nezavarovane, več tisoč dolarjev vredne dragotine. Donald se je peljal z dvigalom do četrtega nadstropja. Pri izstopu ga je že pričakal zlatar. Takoj nasproti dvigalnih vrat je bila zlatarjeva pisarna. Donald je preiskoval ključavnico. Nato sta vstopila v pisarno. Detektiv je zapazil, da so zastori spuščeni in da električna luč gori. Zlatar mu je dejal, da se ni nihče ničesar dotaknil.

2 Barnes je tudi pojasnil, da je škatla za dragotine stala odprta in prazna na hranilni omarici. Mill in Fert, njegova uradnika, sta zapustila pisarno pozno prejšnji večer. Zadnji je bil Mill, ki je odšel ob 8-10. Zanimal je vsako krivdo. Nočni čuvaj je izjavil, da je ponoči stalno v kratkih presledkih hodil mimo pisarne in budno stražil, a ni nič opazil. — Detektiv pa je kmalu iztaknil tata.

Kdo je bil tat?

Reševalcem, ki bodo to kriminalno uganko pravilno rešili in svojo rešitev z dokazom podprli, bo žreb poklonil tri polnilna peresa. Rešitve pošljite do 15. marca 1941 na: Uredništvo »Obiska« (Uganka), Ljubljana, Kopitarjeva 6. Glede rešitve kriminalne uganke v 2. številki glej str. 121.

U G A N K E

1.

Pred dvema mesecema so angleški letalci napadli Napoli. Nekako osem kilometrov jugovzhodno od tega mesta se dviga 1200 m visoki ognjenik Vezuov, ki ni več poseben nevaren, le zdaj pa zdaj se vije iz njegove notranjosti steber dima. Preden so letalci odleteli proti Napoli, jim je poveljnik posebej zabil, naj ne letijo prenizko nad ognjenikovim žrelom, ker bi se jim lahko pripetila nagla nesreča, čeprav ognjenik ne bruha več. — Ali je imel poveljnik prav? Zakaj preži nevarnost za letalca malo nad ognjeniškim žrelom, ko je vendar jasno, da letalci lahko letijo skozi oblake, snežne in deževne viharje?

2.

James Collins, ravnatelj velike avtomobilske tvrdke v Detroitu, se je moral nujno odpeljati v Washington. Dobil je brzojavko naj takoj pride z letalom. Brž je odhitel v upravno poslopje tovarne po izkaz, ki ga je moral vzeti s seboj. Bilo je že pod večer, videl ni nikogar, le nočni čuvaj se mu je javil in odprl.

»Jim,« je ravnatelj dejal nočnemu čuvaju, »pojdit v prometno pisarno na letališču in rezervirajte mi sedež v prihodnjem letalu, ki leti v Washington.

»Gospod ravnatelj,« se je ponižno upiral čuvaj, »ne svetujem vam, da bi se peljali z letalom v Washington...«

»Kaj pa je? Le povejte!« je lju-beznivo odvrnil ravnatelj.

»Veste, gospod ravnatelj, snoči se mi je sanjalo, da je letalo, ki leti iz Detroita v Washington, strmoglavilo na tla in se čisto razbilo,« je vneto in odločno nadaljeval Jim.

»Eh, Jim, sanje so prazne!« je odvrnil ravnatelj, a vendar ga je pri srcu malce zazeblo. »Vi ste babjeverni, Jim, no pa vseeno — vam na ljubo — bom šel z brzovlakom. Pojdite torej po vozovnico!«

Ravnatelj se je peljal z brzovlakom. Ko je dospel v Washington je bilo prvo, kar je zvedel, to, da se je letalo iz Detroita blizu Washingtona razbilo in da so bili vsi potniki mrtvi. Takoj je šel na pošto in svojemu nočnemu čuvaju brzojavno poslal 10.000 dolarjev za nagrado. Na nakaznici pa je dostavil: »Nadaljnjih 10.000 Vam bom dal po povratku v Detroit. Žal pa sem hkrati prisiljen, da Vam službo odpovem!«

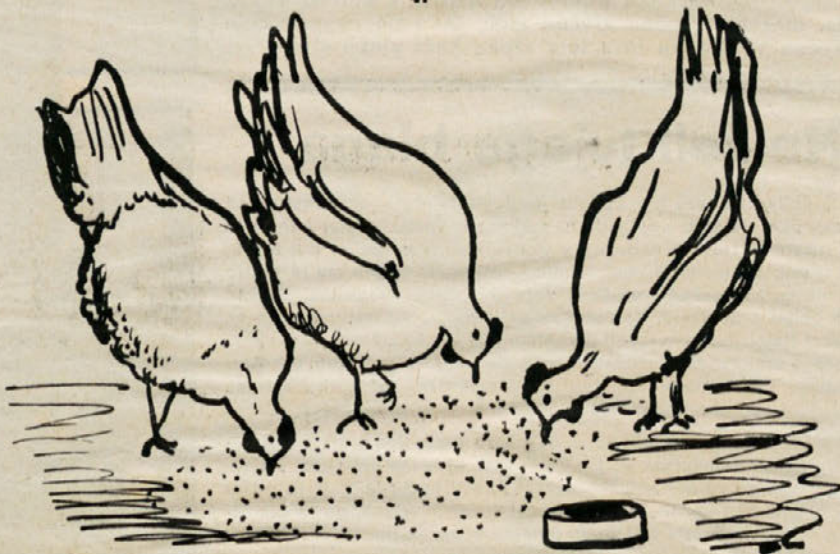
Zakaj pa to? Ravnatelj je pač človek brez posebnih čustev in vere v duševne stvari. Zakaj je Jima kar tako na lepem odpustil?

Pri vojskovanju v Afriki sta imela dva častnika nalogo, da morata prenesti nujno poročilo iz majhnega mesta v neko zelenico sredi puščave, ki je bila 720 km daleč. Častnika sta srečno izvršila to nalogo. Šest motoristov je sedlo na motorna kolesa. Vsak je imel v motorju tri litre bencina, poleg tega pa je imel še vsak po šest škattel in v vsaki škatli tri litre bencina. Vsi so se odpeljali hkrati. Vozili so z enako hitrostjo. Noben vozač ni v puščavi obležal, kar pa ne pomeni, da so vsi dospeli v zelenico. Vsak motor je porabil na 20 km poti 1 liter bencina. — Kako je vožnja potekala? Kako bi vi nalogo izvršili?

Glede rešitve ugank, imen reševalcev in razpisa novih nagrad glej stran 121

4.

Tri putke in 60 koruznih zrn. Vse tri začnejo hkrati zobati in vse tri zobljejo enako hitro, v istem taktu. Koliko zrn bo dobila vsaka putka? Jasno: 20! Kaj pa, če prva putka vsakokrat, ko je dvakrat zobala, dva takta preneha, da bi dvakrat

zakokodakala, druga putka pa vsakokrat po štirikratnem zobanju trikrat v taktu zakokodakala, in tretja putka vsakokrat, ko je šestkrat zobala, štirikrat kokodakala? Koliko zrn bo tedaj dobila vsaka putka?

Rešitve ugank in šahovskih problemov v 2. številki:

Rešitev ugank v 2. številki.

1. Ob 8.49 je cerkvena ura v Kurji vasi kazala natančno 20.05, t. j. pet minut čez osmo zvečer. Veliki kazalec je torej kazal na številko eno. V tem trenutku cerkvena ura sploh ni bila, udarila je šele enajst minut kasneje, in sicer dvakrat.

2. Če besedilo natančno pretehtaš in pota vseh osumljenecv zločinske tolpe zasleduješ ter jih izločiš drugega za drugim, prideš do zaključka, da je bil morilec Rihar.

3. Po njihovih brkih in bradah smo spoznali te-le slavne može: 1. Mozesa, 2. Sokrata, 3. Richelieuja, 4. Napoleona III., 5. Franca Jožefa II., 6. Pilsudskega in 7. Charlie Chaplina.

4. Z danimi utežmi stehatmo 500 gramov tako, da položimo v prazno skledico tehtnice uteži za 729 gramov in 27 gramov, v skledico z blagom, ki naj tehta 500 gramov, pa uteži za 243, 9, 3 in 1 gram (756 — 256 = 500).

5. Upam, da so vsi moji reševalci po rešitvi te prevejanke ostali bistre in vedre pameti. Starec ima 81 let. Nečakov nečak po nečaku njegova nečaka je star eno leto. Ostali trije so stari 21, 41 in 61 let.

Vse uganke so pravilno rešili:

Gams Alfonz, Knjaževac; Skaza Danica, Soštanj; Bajželj Ana, Celje; Korenc Viktor, Konkolč H., oba Ljubljana; Eleršek Joža, Knjaževac; Rovšnik Anton, Dimnik Marija, Ljubljana.

Manj kot pet ugank so pravilno rešili:

Perbil Blaž, Velenje; Stukl Jakob, Sk. Loka; Ogrin Nace, Rog. Slatina; Buda Stane, Vel. Poljane; Knafelje Tine, Rous Marija, Videnšek Ana, Sink Matija, Dolenc Marica, Stirn Vinko, Hojan Janez, vsi Ljubljana; Ahac Ivan, Velenje; Lokar Emica, Slov. Bistrica; Pegan Lenč, Novo mesto; Kone Rado, Rakek; Skoda Josip, Bokšičmo; Trebše Alojzij, Zidani most; Brezovec Rado, Železniki; Berčič Stanko, Maribor; Modrinjak France, Loče p. Poljčanah; Meisterl Anica, Mežica; Sacer Jože, Ljubljana; Bergant Anton, Črnuče; Pogladič Stefan, Veržej; Marinka Turnšek, Sv. Peter v Sav. dol., Bradač Janko, Novo mesto.

Nagrado so dobili:

1. Gams Alfonz, Knjaževac (Lovčevi zapiski I. in II. del);
2. Dimnik Marija, Ljubljana (A. Munthe, San Michele);
3. Bajželj Ana, Celje (Sinclair, Dolarji I. in II. del);
4. Ahac Ivan, Velenje (M. Kranjec, Pesem ceste);
5. Knafelje Tine, Ljubljana (Turgenjev, Plemiško gnezdo);
6. Brezovec Rado, Železniki (Sienkiewicz, Na polju slave).

Za reševalce v tej številki imamo te-le nagrade:

1. Tolstoj: Ana Karenina; 2. Dorgeles: Leseni križi; 3. Gide: Ozka vrata; 4. Streuvels: Hlapec Jan; 5. Jammes: Gospod Ozeronski; 6. Deledda: Golobi in jastrebi.

Za prve tri nagrade pridejo v poštev le tisti, ki bodo rešili vse uganke, za ostale pa vsi drugi, ki bodo rešili vsaj dve.

Rešitve pošljite do 15. marca 1941 na: Uredništvo »Obisk« (uganke), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Urednikova torba: G. Berčič Stanko, Maribor: Vašemu cenj. imenu sem dodal vprašaj, ker v pismu niste navedli krstnega imena, ki ga vedno dostavljam v seznamu reševalcev, da ne bi prišlo do zmešnjav, če nosita slučajno dva reševalca isto ime.

Rešitev kriminalne uganke v 2. številki.

Detektiv Hribar je imel dobro oko. Če si ponovno ogledaš 3. sliko, boš opazil, da oba dela okenskih zaves visita precej tesno skupaj in segata okrog 20–30 cm pod obokenskim zidcem. Gospa Kavčičeva pa je izpovedala, da »se je tat pognal skozi odprto okno«, ko je zavpila. Hribar je precej opazil, da če bi kdo hitro skočil skozi okno, bi moral hkrati nujno potegniti s seboj skozi okno zavesi (vsaj en del). Če bi torej izjava gospe Kavčičeve bila resnična, bi morala zavesa viseti navzven. (Ugovor, da je morda veter zavesi spihal v prvotno lego, ne drži. Če bi namreč bil veter toliko močan — navadna sapa zato ne zadostuje, kakor nam izkustvo pove —, da jih je gladko spihal nazaj v sobo, potem bi zavesa legla na mizico, ki je stala tik ob oknu.)

Detektiv je odkril, da se je gospa Kavčičeva zlagala. Vprašal jo je torej, kako je to, da zavesi visita lepo v sobi, kakor da se jih živ krst dotaknil ni, medtem ko je ona dejala, da je tat hitro skočil skozi okno. To jo je spravilo v zagato, iz katere ni bilo zanjo izhoda. Priznala je, da je izgubila pri kartah znatno vsoto in da je uprizorila to tatvino, da bi prišla do denarja, ne da bi svojega moža spravila v hudo jezo.

Pravilno so sklepali:

Bergant Franc, Jesenice; Kozar Lojze, Turnišče; Perbil Blaž, Ahac Ivan, oba Velenje; Stukl Jakob, Skofja Loka; Videnšek Ana, Ljubljana.

Nagrado so prejeli:

Bergant Franc, Jesenice; Kozar Lojze, Turnišče; Perbil Blaž, Velenje.

Rešitev šahovskih problemov v 2. številki.

Problem št. 37: 1. Te1—b1!

Problem št. 38: 1. Lb4—a3!!

Prav skrita tempo-poteza. Problem je toliko bolj prevejan, ker ima močno zapeljiv lažen ključ, ki so mu premnogi podlegli: 1. Td7? Le2! 2. Se2!, Te5!! — Na 1. La3, La6 (Ld3, Le2) pride še lepo 2. Sb5! (Sb3!, Se2!) in neizogiben mat v tretji potezi. — Mojsirski problem.

Problem št. 39: 1. De8—f8!

Grozi 2. Ke6 in 3. Df5: mat. Če hoče črni to preprečiti, s tem da igra 1. ... Te1 (da bi potem v drugi potezi igral Tf1 in kril kritično polje na f-liniji), pride krasna poteza 2. Dh6!! Zdaj je črni proti pričakovanju v nujnici in mat je neizogiben. Žal nimamo prostora, da bi pri problemih navedli vse posamezne variante.

Problemi pa so bili tako zapeljivi, da ni nihče pravilno rešil vseh.

Zato ostanejo razpisane nagrade:

1. Streuvels, Hlapec Jan; 2. Keller: Cvet naše vasi; 3. Bračkel, Čirkuški otrok.

Rešitve pošljite do 15. marca 1941 na: Uredništvo »Obisk« (šah), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Urednikova torba: G. J. S.: Hvala za vse poslano. Upam, da se bom prav kmalu lahko spravil na Vaše stvari, jih skupno ocenil in priobčil. Lepo pozdravljeni!

KRIŽI • KIPI • DEVOCIONALJE

H. NIČMAN

LJUBLJANA • KOPITARJEVA 2

Naročnina: za celo leto Din 72.—, za pol leta Din 38.—, za četrt leta Din 20.—, posamezna številka Din 7.—; za inozemstvo celoletno Din 100.—. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani. Kopitarjeva ulica — trgovina Ničman.

»Obisk« izhaja vsakega 1. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Naročite si najboljšo
knjižno zbirko

NAŠA KNJIGA

ki ima letos
tale program:

Celoletna naročnina na zbirko „Naša knjiga“ je din 300— in se odplačuje v 12 mesečnih obrokih po din 25.— / Naročniki „Naše knjige“ imajo pri vseh naših knjigah, razen šolskih, 25% popusta! / **Važno!** Vsak naročnik, ki nam do srede marca t. l. poravna celoletno naročnino, dobi krasno knjižno **nagrado!**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Zofja Kossak

Križarska vojska

Roman v dveh delih. Prevedel dr. T. Debeljak, 800 strani.

Kulturno-zgodovinske in vojaške podobe iz veličastne borbe treh srednjeveških svetov: krščanskega Zapada, bizantinstva in mohamedanskega Vzhoda. — Prvi del razpošljemo te dni, drugi del v maju

Lea Fatur

Izbrane povesti

Uredil dr. Tine Debeljak. 400 strani.

V knjigi bodo zbrane najpomembnejše novele in povesti pisateljice Faturjeve, ki je ena naših najboljših ljudskih pripovednic — Iziđe v septembru

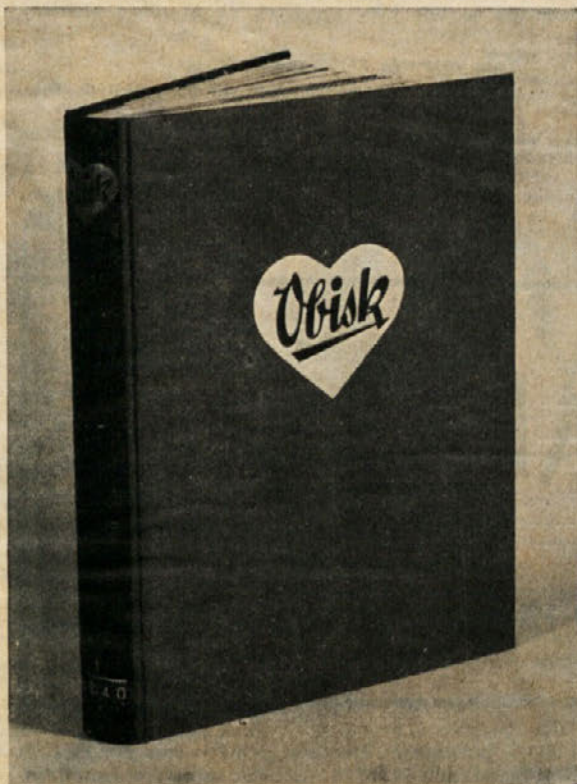

Karl Waggener

Leto Gospodovo

Roman. Prevedel France Kunstelj. 250 strani.

Roman je en sam slavospev vaškemu občestvu, zemlji in dobrim ljudem. — Iz knjige odseva sončna veselost in zdrav humor, pojo tihi in mehki zvoki starih vaških legend in zgodb. Iziđe v decembru

Izvirne platnice

za vezavo »Obiska« je izdala

**Knjigoveznica
Jugoslovanske tiskarne
v Ljubljani**

Cena z vezavo vred Din 50.—

Same platnice brez vezave Din 35.—

Knjigoveški oddelek: Zaloga knjigovodstvenih in drugih poslovnih knjig za trgovce, urade, ustanove i. t. d. Lastna črtalnica. Izdelava poslovnih knjig po naročilu. Vezave vseh vrst, od preprostih do luksuznih.

Torbarski oddelek: Damske torbice iz zaloge ali izdelane po osebnem naročilu. Listnice, kovčegi, aktovke, denarnice, pasovi po izberi ali naročilu. Primerno za darila.

Nizke cene! ☺ Solidno delo! ☺ Točna postrežba!

Film

Nekaj prizorov iz aktualne ameriške filmske drame po vojnih motivih „Nismo edini“. V glavnih vlogah Paul Muni in ...

Pomlad prihaja...